

LUNDS
UNIVERSITET

**“Visitationszoner i Sverige - Polisens
reflektioner”**

En kriminologisk analys av polisens uppfattningar kring ett implementering av
visitationszoner i Sverige.

Lunds Universitet
Sociologiska institutionen
Författare: Rita Ahmeti, Selma Shehata och Johanna Silfversparre
Kandidatuppsats: SOCK10 15hp
Vårterminen 2023
Handledare: Goran Basic

Abstract

Authors: Rita Ahmeti, Selma Shehata and Johanna Silfversparre

Titel: "Visitation zones in Sweden - Police officers' reflections"

Bachelor's thesis: SOCK10 15hp

Supervisor: Goran Basic

The institution of Sociology, spring term 2023

Visitation zones have been a highly debated topic in Sweden for the last couple of years. The right wing parties in Sweden are great supporters of implementing this as a solution for the rising gun violence in the country. Whereas others, especially criminologists, have raised concerns about it being counterproductive. There is little research on the topic of visitation zones, and the research available is partially contradictory, creating a need for further studies. The aim of this study is to investigate Swedish police officers' perceptions of visitation zones by conducting semi structured interviews. The purpose is furthermore to identify possible positive and negative consequences of visitation zones that the police officers' envisage. The theoretical framework consists of labelling theory, displacement theory and the theory of policing race and policing space. To further analyse the results of the study previous research on hot spots, danger zones, inspection zones, and social programs were also used. Four out of seven informants were negatively oriented towards implementing visitation zones in Sweden, one was positively oriented, and two were neutral. The positive consequences envisaged by the police officers were the following; it will be easier to search grey zone cases and women as well as minimising the risk of different interpretations of the law regulating visitation zones resulting in a more unanimous assessment throughout the police authority. The negative consequences envisaged by the police officers were the following; a risk that the population in these zones will be labelled as criminals and stigmatised, which can negatively affect their trust in the police. Furthermore the police officers' identify a risk that visitation zones might act contra-productively and increase crime through a self fulfilling prophecy. The police officers' also mention a risk of criminals adapting to the visitation zones and through displacement move their crimes.

Key words: "visitation zones", "stop and search", "police", "stigma", "labelling", "displacement", "trust in the police"

Tack!

Vi vill framföra ett stort tack till alla som stöttat oss i vårt arbete med denna uppsats som slutprodukt. Tack till de poliser som tog sig tid att svara på våra frågor som i sin tur lade grunden för värdefulla analyser. Tack till vår handledare Goran Basic för stöd och vägledning under skrivprocessen och tack till David Sausdal för värdefulla samtal och inspiration.

Innehållsförteckning

Abstract	1
Tack!	2
Innehållsförteckning	3
1. Inledning	5
1.1 Syfte	6
1.2 Avgränsning	6
1.3 Frågeställningar	7
2. Tidigare forskning och utredningar	7
2.1 Justitieombudsmannens granskning av polislagen 19 § andra stycket	7
2.2 Danmarks visitationszoner	10
2.3 Att skapa förtroende - en balans mellan kontroll och kontakt	11
2.4 Sociala insatser som brottspreventiv metod	13
2.5 Hot spots och visitationszoner som brottspreventiv metod	14
2.5.1 Hot spots långsiktiga effekter och effektivitet i småstäder	15
3. Teoretiska utgångspunkter	16
3.1 Displacement och brottets förflyttning	16
3.2 Stämplingsteorin	16
3.3 Policing space och Policing race	18
4. Metod	20
4.1 Tematisk analys som metod	20
4.2 Intervjuer	20
4.3 Urval	23
4.4 Information kring intervjupersonerna	23
4.5 Intervjuareffekten	24
4.6 Studiens tillförlitlighet	24
4.7 Etiska överväganden	26
5. Resultat och analys	26
5.1 Polislagen 19 § - Det nuvarande stödet för kroppsvisitation	27
5.2 Sociala insatser kontra repressiv anda	29
5.3 Möjliga negativa konsekvenser av visitationszoner	32
5.3.1 Stigmatisering och stämpling	32
5.3.2 Förtroendet för polisen	36
5.3.3 Geografins betydelse för behovet av zonerna samt polisens arbete	38
5.4 Möjliga positiva konsekvenser av visitationszoner	41
6. Slutsats och Diskussion	42
6.1 Slutsatser	42
6.2 Tolkning av resultaten	43
6.3 Avslutande diskussion	44
Litteraturförteckning	46

Böcker	46
Elektroniska källor	47
Lagrum	49
Offentligt tryck	49
Intervjuer	50
Bilagor	51
Bilaga 1. Intervjuguiden	51
Bilaga 2. Missivbrev	53
Bilaga 3. Samtyckesblankett	55

1. Inledning

2017 lämnades de tidigaste spåren av visitationszoner i Sverige in via Thomas Finnborgs (M) motion *Zonförbud och Visitationszoner* (Motion 2017/18:1751). I motionen motiverades ett införande av visitationszoner i Sverige som en lösning på den ökande kriminaliteten och det dödliga våldet. Visitationszoner motiverades införas där kriminaliteten är som mest framträdande, främst i socioekonomiskt utsatta områden (Motion 2017/18:1751). Motionen behandlades i Justitieutskottets betänkande (Justitieutskottets betänkande, 2017/18:JuU13) tillsammans med andra motioner inom samma område. Justitieministern drog följande slutsats:

“Områdena är ofta socioekonomiskt utsatta med en utbredd misstro mot samhället. /.../Tryggheten måste öka och brottsligheten minska. /.../Med detta sagt vidhåller utskottet uppfattningen att införandet av s.k. zonförbud inte är den rätta vägen att gå. /.../ Dessa motionsyrkanden avstyrks därför.” (Justitieutskottets betänkande, 2017/18:JuU13, s.60).

Skepsisen mot visitationszoner ses på flera håll i landet. Ordförande i Polisförbundet, Katharina von Sydow, berättar i en intervju för SVT (2022) att hon ser risker med regeringens, vad man inom polisförbundet kallar, repressiva åtgärder. Hon menar att visitationszoner riskerar att skada relationen och den tillit som lokalpolisen försöker bygga upp genom det brottsförebyggande arbetet (SVT, 2022a). Även lokalbefolkningen är tveksamma till om metoden skulle vara ett lämpligt verktyg i Sverige (SVT, 2022b).

Det går inte att undgå att Sverige gärna jämförs med Danmark som infört visitationszoner sedan en lång tid tillbaka samt haft en nedåtgående kriminologisk trend. Kriminologen David Sausdal berättar i en intervju med TV4 (2023) att Danmark har infört många sociala insatser i samband med visitationszoner. Forskningen på visitationszoner visar att metoden i sig inte fungerar och att politikerna har fel fokus. “Problemet är att det inte finns en utvärdering av visitationszonerna. /.../ Man tittar på fel saker, man tror att det är visitationszoner i sig själv som funkar, men jag skulle säga det är mestadels polisen närvaron som funkar.” (TV4, 2023). Sausdal uttrycker även i en intervju med SVT (2023) att brottsligheten i Danmark inte minskat på grund av de straffinriktade insatserna. Utan att det snarare beror på de sociala insatser som förbättrat livssituationen för invånarna i utsatta områden samt en ökad polisen närvaro (SVT, 2023).

Även om det finns studier som visar på positiva resultat av visitationszoner, så är visitationszoner mycket resurskrävande. Detta då metoden kräver en hög polis närvaro i ett geografiskt begränsat område, det krävs fler poliser och därmed en ökad kostnad i form av löner. På grund av att visitationszoner är resurskrävande och således dyrt, har det utförts förhållandevis lite forskning på visitationszoner, framförallt i Sverige och Norden. Mycket av den forskning som finns kan inte heller med säkerhet säga ifall effekterna av visitationszonerna beror helt på zonerna eller slumpen. Det har inte heller utförts en utvärdering av metoden på lång sikt. Sammantaget visar detta på en bristfällig forskning inom området och behovet av att utvärdera metoden och dess brottspreventiva effekter (Gundhus, 2016, s.203).

1.1 Syfte

Syftet med studien är att undersöka svenska polisers uppfattning kring en implementering av visitationszoner i Sverige. Syftet är vidare att med hjälp av en teoretisk lägesbild lyfta såväl positiva som negativa konsekvenser som polisen berättar om för att skapa en bredare bild av visitationszoner.

1.2 Avgränsning

Studien kommer inte undersöka visitationszoner som en metod i sig. Studien är således geografiskt bunden till Sverige och hur den specifikt påverkar landet. Utvärdering av andra länder kommer inte att behandlas, men internationell forskning kommer lyftas. Studien kommer inte redogöra för några forskningsmässigt påvisade positiva eller negativa konsekvenser av visitationszoner i Sverige, då visitationszoner inte idag är en del av svensk lagstiftning. Studien kommer endast att behandla den typ av kroppsvisitation som regleras i polislagen 19 § andra stycket. Detta innefattar att polisen får genomföra kroppsvisitationer för att söka efter vapen eller farliga föremål. Varför endast detta stycke är av intresse för studien motiveras genom att införandet av visitationszoner syftar till att beslagta de vapen som bidrar till det dödliga våldet i Sverige.

1.3 Frågeställningar

- Hur berättar svenska poliser om en eventuell implementering av visitationszoner i Sverige?
- Vilka möjliga negativa konsekvenser berättar svenska poliser om till följd av en eventuell implementering av visitationszoner i Sverige?
- Vilka möjliga positiva konsekvenser berättar svenska poliser om till följd av en eventuell implementering av visitationszoner i Sverige?

2. Tidigare forskning och utredningar

I detta avsnitt så kommer tidigare forskning samt en utredning från JO gällande Polislagen 19 § att redogöras för. Utredningen inkluderas i detta avsnitt med motiveringen att det är forskning av utredande karaktär av svensk lagtext. Utredningen presenteras för att skapa bättre förståelse för bestämmelsen men även för att utredningarna av polislagen 19 § har lyfts under intervjuer med poliserna. Vidare kommer tidigare forskning rörande visitationszoner, hot spots, danger zones och fenomenet displacement att redogöras för. Forskning kring förtroende för polisen samt forskning om sociala insatser inkluderas då dessa är centrala teman som framkommit i intervjuerna och som diskuteras i analysavsnittet. Poliserna berättade att de ansåg att sociala insatser var viktiga och kanske den mest effektiva brottspreventiva metoden för att stoppa kriminaliteten. Kriminologen David Sausdal har även talat liknande om vikten av de sociala insatserna, vilket lyfts i avsnitt 1, Inledning. Sociala insatser menar Sausdal har haft större brottspreventiv effekt i Danmark än andra straffinriktade insatser som exempelvis visitationszoner (TV4, 2023; SVT, 2023). Forskning om sociala insatser som brottspreventiv metod är således viktig för läsaren att ta del av för att få bättre förståelse för polisernas åsikter.

2.1 Justitieombudsmannens granskning av polislagen 19 § andra stycket

Justitieombudsmannen Per Lennerbrant genomförde under 2022-2023 en inspektionsserie av hur poliser i ett antal lokalpolisområden i Sverige tillämpar polislagen 19 § andra stycket samt 20 a § (Justitieombudsmannen, 2023a; Justitieombudsmannen 2023b). Endast polislagen 19 § andra stycket redogörs i detta avsnitt, med motiveringen att Polislagen 20 a §

ligger utanför studiens fokusområde. Polislagen 19 § andra stycket reglerar kroppsvisitationer och fastslår följande:

“En polisman får också kroppsvisitera i den utsträckning det behövs för att söka efter /.../ 2. föremål som är ägnade att användas som hjälpmedel vid brott som innefattar skada på egendom, om det finns särskild anledning att anta att den som avses med åtgärden bär ett sådant föremål med sig och det med hänsyn till omständigheterna kan antas att föremålet kan förklaras förverkat enligt 36 kap. 3 § brottsbalken. Lag (2003:858).” (Polislagen 19 § andra stycket)

36 kap 3 § brottsbalken anges vara betydande i avväganden om en kroppsvisitation får genomföras och denna paragraf lyder:

“3 § Förverkande får även i annat fall än som avses i 2 § beslutas i fråga om föremål

1. som på grund av sin särskilda beskaffenhet och omständigheterna i övrigt kan befaras komma till brottslig användning,

2. som är ägnade att användas som vapen vid brott mot liv eller hälsa och som har påträffats under omständigheter som gav anledning att befara att de skulle komma till sådan användning, eller

3. som är ägnade att användas som hjälpmedel vid brott som innefattar skada på egendom och som har påträffats under omständigheter som gav uppenbar anledning att befara att de skulle komma till sådan användning. Lag (1989:136)” (36 kap 3 § BrB).

I inspektionsprotokollet ges följande sammanfattning av betydelsen av polislagen 19 § andra stycke:

“I korthet kan sägas att bestämmelserna om kroppsvisitation och husrannsakan i fordon för att i brottsförebyggande syfte söka efter vapen eller andra farliga föremål är avsedda att användas endast i situationer där risken typiskt sett framstår som stor för att vapen eller andra farliga föremål ska komma till användning vid våldsbrott” (JO, Inspektionsprotokoll 7438-2022, s.3).

Inspektionsserien påbörjades efter att JO fått in många klagomål på hur polisen tillämpar denna bestämmelse. Granskningar utfördes i Linköping, Örebro, Luleå-Boden samt Helsingborg. Efter genomförande av samtliga inspektioner ges Polismyndigheten möjlighet

att yttra sig och före 1 juli 2023 planerar Lennerbrant att ha skrivit ihop ett beslut kring inspektionsserien (Justitieombudsmannen, 2023a; Justitieombudsmannen 2023b).

Inspektionerna består dels av ett granskande av gamla ärenden, dels samtal med poliser kring hur de tillämpar bestämmelserna samt observation av polisernas arbetspass. Vid granskningen undersöktes de överväganden som polisen hade gjort i relation till bestämmelserna i 36 kap 3 § 2 BrB, skälen till att polisen ingrep, platsen det skedde på och vem som blev visiterad (JO, Inspektionsprotokoll 4271-2022, ss.2-4; JO, Inspektionsprotokoll 7438-2022, ss.2-4; JO, Inspektionsprotokoll 9829-2022, ss.2-4; JO, Inspektionsprotokoll 590-2023, ss.2-4).

Vid diskussion om bestämmelserna i polislagen 19 § berättar polisen att de upplever svårigheter med att, utifrån rekvisiten i lagen, avväga när en kroppsvisitation kan motiveras på ett rättssäkert sätt. Poliserna uppger att de bedömer situationen utifrån en känsla baserat på plats, tid och andra omständigheter. Poliser berättar även att de upplever att polislagen 19 § används mer än vad den är avsedd. Att man tänjer lite på bestämmelserna i lagen för att kunna utföra de åtgärder som krävs idag. De menar att lagen till viss del är förlegad och inte anpassad till dagens kriminalitet (ibid.).

Av utredningarna framkommer det att i övervägande majoritet har dokumentationen av kroppsvisitationerna saknat uttryckliga överväganden kring bestämmelserna i 36 kap 3 § 2 BrB. Det vill säga ifall omständigheterna var sådana att de gav anledning att befara att ett eventuellt påträffat vapen skulle användas till en brottslig handling. Istället resoneras det ofta kring om personen kan antas bära vapen. Denna bedömning kring en "känsla av att personen kan ha vapen" grundas ofta på vad som dokumenteras som att personen har kopplingar till kriminella nätverk. Det påpekas att det ofta inte klargörs hur personen har kopplingar till kriminella nätverk. En annan vanlig motivering till genomförda kroppsvisitationer är att personen tidigare blivit lagförd för våldsbrott. Tid, plats och avvikande beteende hos personen dokumenteras också som motiveringar för att genomföra en kroppsvisitation. Personerna som blir visiterade är ofta unga män med utomeuropeiskt klingande namn (JO, Inspektionsprotokoll 4271-2022, ss.3-8; JO, Inspektionsprotokoll 7438-2022, ss.3-7; JO, Inspektionsprotokoll 9829-2022, ss.3-7; JO, Inspektionsprotokoll 590-2023, ss.3-7).

JO har genom Lennerbrant ännu inte formellt gett en rekommendation genom ett skrivet beslut. Dock ges en kortfattad kritik mot hur bestämmelserna tillämpas: "Den bild som

framträder är att det är personen som sådan som ger anledning till ett ingripande, snarare än en sådan riskfylld situation som bestämmelsen tar sikte på” (JO Inspektionsprotokoll 9829-2022, s.4).

I tidigare utredningar från JO (2020/2021) som Lennerbrant har gjort av bestämmelserna i polislagen 19 § andra stycket, kommer han fram till liknande resonemang som förts i ovan nämnda protokoll. Att bestämmelserna är svårtillämpade och har brister. Poliserna gör ofta sin bedömning utifrån personen och inte utifrån situationen som sådan eller ifall ett vapen hade kunnat förverkas enligt 36 kap 3 § 2 BrB om ett sådant skulle påträffas. Han menar att bristerna är av sådan karaktär att de bör åtgärdas av lagstiftaren (JO 2020/2021 ss.395-406).

2.2 Danmarks visitationszoner

Danmark är ett land som ofta tas upp i argumenten för en eventuell implementering av visitationszoner i Sverige. Detta då Danmark sedan 2004 infört så kallade inspection zones på grund av en ökad gängkriminalitet. Inspection zones kan vara motsvarigheten av det svenska begreppet visitationszoner, som kommer användas i denna uppsats, då det handlar om olika zoner/områden som under vissa bestämda perioder ger polisen rätt att visitera individer för sökning efter illegala vapen och explosiva varor. Polisen i Danmark måste kunna motivera varför vissa områden väljs ut som visitationszon och hur de ska förebygga brott samt tidsbegränsa zonens varaktighet. I början var tanken att dessa zoner skulle innefatta vissa gator, parker och barer men sedan 2008 har hela centrala Köpenhamn utsetts till en visitationszon (Lindekilde & Sedgwick, 2012, s.23; Pettersson, 2012, s.16).

Danmarks visitationszoner har länge kritiserats för att vara diskriminerande mot yngre personer med invandrabakgrund och legaliteten av dessa zoner har ifrågasatts (Lindekilde & Sedgwick, 2012, ss.40-41; Pettersson, 2012, s.16). Lindekilde och Sedgwick (2012) studerar danskars tillit till polisen, parlamentet och myndigheter samt om det skiljer sig mellan människor med invandrabakgrund och inte. Resultaten visar att personer med en invandrabakgrund samt yngre personer generellt sett har lägre tillit till dessa (Lindekilde & Sedgwick, 2012, ss.40-41). Vidare har man i Lindekilde och Sedgwicks (2012) studie även studerat upplevd diskriminering bland etniska minoriteter i Danmark. Trots en förhållandevis hög tillit till polisen har man fått fram data på att en relativt stor del av alla med invandrabakgrund upplevt någon form av diskriminering från den danska polisen. Forskarna

tar även upp att det är viktigt att ha i åtanke upplevd diskriminering och faktisk diskriminering då det kan upplevas olika för olika personer (ibid.). Författarna hänvisar till en studie utförd av den danska myndigheten för flyktingar, invandrare och integration. Där svarade 13% av första generationens invandrare att de upplevt diskriminering av den danska polisen under året, medan andra generationens invandrare hade 21% upplevt diskriminering (INM 2011 s.81, i Lindekilde & Sedgwick, 2012, ss.41-42).

Lindekilde & Sedgwick (2012, s.42) hänvisar till en rapport av den danska myndigheten för polisiär rasprofilering, baserat på kvalitativa intervjuer med unga män med invandrabakgrund som varit med om flera kontroller av polisen. Deltagarna upplevde att polisen använder sig mycket av etnisk profilering när de ska stoppa och söka igenom personen. Författarna menar att den upplevda diskrimineringen överensstämmer med Köpenhamnspolisens egen rapport kring visitationer, där 17 977 visiteringar i visitationszoner dokumenterades mellan september 2008 och januari 2010. Av samtliga visiteringar utfördes 50% av dem på människor med invandrabakgrund. Av de tre områden i Köpenhamn, där visitationszoner har implementerats, är ungefär 20% av befolkningen av invandrabakgrund. Författarna menar att datan skulle kunna tyda på fördomar kring etniska grupper och diskriminering av polisen i Köpenhamn. Studien av den danska myndigheten för polisiär rasprofilering visar att deltagarna känner sig diskriminerade på grund av utseende, hudfärg och klädkoder (ibid.).

2.3 Att skapa förtroende - en balans mellan kontroll och kontakt

Pettersson (2012) har studerat polisens kontaktskapande arbete med ungdomar. Pettersson (2012) beskriver den balansgång mellan kontroll och kontakt, det hårda och det mjuka, som polisen dagligen måste navigera mellan i sitt arbete som en av de viktigaste strategierna för ett lyckat relationsskapande och ett högt förtroende för polisen. Det är av yttersta vikt att polisen hittar en jämvikt mellan dessa två tillvägagångssätt eftersom för mycket av det hårda kan leda till hat och förakt mot polisen. Likaså kan för mycket av det mjuka leda till att ungdomarna inte respekterar polisen och istället utnyttjar deras mjukhet (Pettersson, 2012, ss.45-64; Görtz, 2015, ss.144-150). Pettersson (2012) lyfter i sin bok följande citat som tydliggör svårigheterna med denna balansgång:

“Vi brukar säga det också, vi kommer aldrig bli, vad ska man säga, ungdomarnas kompisar. För vi är fortfarande poliser och vi är myndighets-personer och det är inte

vårt mål och vi ska inte bli deras kompisar heller. Däremot ska vi ha en väldigt vänskaplig relation, relation med dem och ha ett bra möte och vara trevlig och ofta träffas. Men, man ska fortfarande ha distinktionen att de ska inte få för sig att de ska komma undan med grejer för att vi är tjenis tjenis. Det där är en väldigt, väldigt svår balansgång. Från, framför allt från ungdomarnas sida, att man förväntas då få eftergifter för att vi hälsar på dem på fritidsgården.” (Pettersson, 2012, s.52)

Åsiktsskapandet kring polisen påverkas starkt av hur en person upplever möten med polisen, vilket innebär att polisens agerande och den kontakt som uppstår mellan polis och person är mycket viktig för att lägga grunden till ett högre förtroende för polisen. För att få till ett bra möte mellan polis och person har det visat sig att det är minst lika viktigt, om inte viktigare, *hur* en polis gör något, som *vad* polisen gör (Pettersson, 2012, ss.9-10, s.18).

Hur ska då en polis arbeta? Det är viktigt att polisen är trovärdiga, att de håller vad de lovar och att polisen upplevs ha legitimitet. Kommunikation och tydlighet är även en viktig del i att få till ett bra möte. Det är viktigt att polisen förklarar vad de kommer att göra, varför de gör det och hur de har belägg för att göra det (Pettersson, 2012, s.10, ss.48-50). Som tidigare nämnt i detta avsnitt är det även av stor vikt att polisen har en bra balans mellan kontroll och kontakt (Pettersson, 2012, ss.45-64). Att bli bemött med respekt är en annan aspekt som ungdomar anser kännetecknar en bra polis. Poliser som visar respekt istället för att vara auktoritär blir oftare åtlydda. Ett alltför kontrollerande och auktoritärt tillvägagångssätt är kontraproduktivt samt bidrar till att minska den upplevda tilliten och förtroendet för polisen. Viktigt att notera är att detta gäller ett kontrollerande tillvägagångssätt och inte faktiskt kontrollerande åtgärder, alltså om *hur* en polis arbetar snarare än *vad* de gör (Pettersson, 2012 ss.9-10, s.18, ss.57-60, ss.101-108).

Pettersson (2012, s.103) lyfter att det kan vara skadligt för förtroendet om en kontrollerande åtgärd utförs på ett alltför auktoritärt sätt. Pettersson (2012, s.103) lyfter hur visitationer, som är en form av kontrollåtgärd, kan vara en mycket förödmjukande upplevelse, speciellt i de fall då den genomförs framför någon eller några som den visiterade personen känner. Detta eftersom det skapar en stämpel av den visiterade som kriminell, oavsett om detta stämmer eller inte. För att visa detta använder Pettersson (2012) sig av följande citat: “De unga är eniga om att det värsta med en visitation är förödmjukelsen och vad deras omgivning tänker om dem. De känner sig särskilt illa berörda om visitationen sker framför familj och vänner”

(Petterssons översättning av DRC, 2011, s.30 i Pettersson, 2012, s.103). För att ytterligare stärka detta så väljer Pettersson (2012) att inkludera ytterligare ett liknande citat: “Det är hårt när jag blir visiterad på gården där jag bor, eftersom mina föräldrar och deras vänner kan se det och det får mig att likna en kriminell, även om jag inte har gjort något” (Petterssons översättning av DRC, 2011, s.30 i Pettersson, 2012, s.103).

2.4 Sociala insatser som brottspreventiv metod

Kriminologen John MacDonald (2023) tar i sin artikel upp vikten av evidensbaserade kriminalpolitiska reformer; “In this essay, I argue that policies and programs for criminal justice reform should be guided by scientific evidence, not wishful thinking about what may work in a Utopian world.” (MacDonald, 2023, s.2)

MacDonald (2023) lyfter i artikeln hur experimentell och kvasiexperimentell kriminologi behövs som riktlinjer för kriminalpolitikens försök till olika reformer. Han tar även upp olika exempel på sociala program som forskning visat fungerar för att förebygga grova våldsbrott, som exempelvis att främja informell och formell social kontroll. Informell social kontroll innebär ett spektrum av åtgärder som vidtas av familj, vänner, bekanta, grannar och skolor för att upprätthålla normer och regler. I en familj är social kontroll att föräldrar eller vårdnadshavare skapar nära känslomässiga band mellan sig och sina barn samt ger dem uppfattningar om att olagliga handlingar är omoraliska beteenden. Skolor kan skapa social kontroll genom att lära barnen vad som är rätt och fel och normer kring lämpliga beteenden. Den formella sociala kontrollen är polisens funktioner, åklagare och domare och andra mekanismer inom det straffrättsliga systemet (MacDonald, 2023, s.7).

Macdonald (2023, s.7) menar att de formella och informella sociala kontrollen är kopplade till varandra och behövs för att kunna förebygga brott, men han frågar sig varför kriminalpolitiken helt glömt bort den evidensbaserade sociala kontrollen som kriminologin studerat i flera år.

Några av de sociala program som gett effekt mot brottsligheten, som tas upp i artikeln är att fokusera på att bygga kunskaper i föräldraskap, öka prosocialt tänkande och beteende hos unga samt Life Skills Training (LST), ett universellt skolprogram för att förebygga användning av tobak, cannabis, alkohol och våld bland ungdomar. Även fler sommarjobb

samt välbyggda och grönare städer. Alla dessa program har påverkat det brottsförebyggande arbetet positivt (MacDonald, 2023, s.10). MacDonald (2023) menar att olika försök att utöka program som inte har en vetenskaplig grund riskerar att ge skadliga effekter och att vara ett bortkastat tillfälle att ta reda på hur man kan förebygga brottslighet samt minska användningen av social kontroll från statens sida i form av straffrättsliga ingripanden (MacDonald, 2023, ss.2-3). Trots att sociala insatser och att arbeta med roten av kriminaliteten kan kräva mer tid är det något man inte ska glömma bort, då större fokus på sociala insatser och program leder till en mer lovande framtid ur ett brottsförebyggande perspektiv (MacDonald, 2023, ss.6-8).

2.5 Hot spots och visitationszoner som brottspreventiv metod

Idén om polisens roll i samhället och vikten av att vara tillgänglig i utsatta områden för att förhindra brott uppkom runt 1970-talet i USA. Kansas City Police utförde mellan 1972 och 1973 ett experiment i Missouri för att mäta effekterna av patrullerande polis och dess påverkan på brottsligheten. Detta är den första studie som gjord på vad som senare kallats för hot spot policing. Hot spot policing definieras av koncentrerade insatser på en begränsad geografisk yta. Resultatet av studien visar ingen effekt på brottsligheten eller invånarnas känsla av säkerhet. Värt att notera är att studien testades på tre olika områden med poliser i olika omfattning. Från ökad patrullering till ingen alls. Resultaten av studien pekar även på att resurserna av poliser skulle göra större nytta i andra avseenden och att polisen kan utnyttja tid och resurser på ett mer gynnsamt sätt för att minska brottsligheten (Kelling et al., 1974).

Senare studier som fokuserat på hot spot policing visar motsatt effekt. Både *Does Patrol Prevent Crime? The Minneapolis Hot Spots Experiment* (L W Sherman & Weisburd, 1995) och *Policing Drug Hot Spots: The Jersey City Drug Market Analysis Experiment* (Weisburd & Green, 1995) visar att det finns en stark evidens för att hot spot policing har en brottspreventiv effekt. Båda studierna fokuserar på områden som utmärks genom dess drogförsäljning och den effekt som polisenärvaron medförde var en minskad droghandel. I studien från polisen i Jersey diskuteras teorin om displacement (läs mer i avsnitt 3.1), att brott förflyttas till andra områden som inte övervakas på samma sätt som i hot spots. Slutsatser kring detta är att studien inte med säkerhet kan sägas kontrollera detta fenomen, med andra ord kan man varken utesluta eller konfirmera att brott flyttas till andra ställen eller om de upphör helt i fall ett område blir utmärkt till en hot spot. Från Minneapolis fanns en

samstämmighet i att mer forskning krävs på området för att identifiera effekterna som hot spot policing medför (L W Sherman & Weisburd, 1995: Weisburd & Green, 1995: Gundhus, 2016, s.203).

2.5.1 Hot spots långsiktiga effekter och effektivitet i småstäder

Något som påpekas i tidigare studier kring hotspots och dess effekter är långsiktig brottsreducering och effektiviteten utanför storstäderna. Flertalet studier visar delvis goda effekter när det gäller minskning av brott som en följd av hot spot policing. Något som inte är påvisat är metodens långsiktiga effekter samt om det är en metod som kan reducera brottsligheten mer än tillfälligt. Studier på detta har gjorts med varierande resultat. I en studie av Koper et al. (2021) lyfts frågan om effektiviteten på lång sikt såväl som utanför storstäder genom ett experiment i en liten stad i USA. Studien utfördes under 7 år och ska under den tiden vara tillräcklig för att mäta effektiviteten på lång sikt (Koper et al., 2021, s.1112).

Det är enligt Koper et al. (2021) påvisat att positiva resultat (minskad brottslighet till följd av hot spot policing) kan bero på flera faktorer, tillfälligheter, daglig aktivitet, mängder av poliser, tid i området och så vidare. Likaså har studierna som undersöker ifall insatserna har långsiktig effekt många beroendevariabler. Bland annat har man sett att brotten minskar vid hög polisenärvaro för att sedan öka igen när poliserna dras tillbaka. En anledning till att polisen minskade sina resurser var på grund av att man sett minskad brottslighet och inte känner samma behov av polisinsatser längre. Det kan även bero på att de kriminella tillvägagångssätten ändras på grund av miljön, utbud, efterfrågan eller medel. Det är därför fortfarande oklart om polisenärvaron är det som påverkar den minskade brottsligheten mest (ibid.).

“How these factors may condition the long-term effects of HSP is not clear, and some have questioned whether common police strategies can produce long-term crime reductions at hot spots without deeper structural changes that reverse facets of social disorganization at these locations” (Koper et al., 2021, s.1113).

Resultatet av studien visar på minskad brottslighet i staden och en minimal skillnad i förorten. Värt att nämna är att resultatet mäts i form av samtal till polisen om utsatthet för brott eller oro i området. Det förs inga resonemang om varför det skulle visa skillnader i staden jämfört med i förorter (Koper et al., 2021). “Areas outside Manhattan generally did

not experience changes in crime and disorder, with the exception of a small reduction in violence-related calls” (Koper et al., 2021, s.1120).

3. Teoretiska utgångspunkter

Teorierna i följande avsnitt har valts utifrån vad som framkommit från intervjuerna. Dessa har funnits mest lämpliga för en analys av materialet.

3.1 Displacement och brottets förflyttning

Problemet om displacement är en diskussion värd att nämna i avseende att utvärdera om hot spots och eventuella visitationszoner är effektiva metoder och faktiskt brottspreventiva. Braga och Weisburd (2010) skriver att hot spots kan minska brottslighet i ett område utan att skapa förflyttning i den brottsliga verksamheten. De argumenterar för att hot spot policing är en effektiv metod som bör implementeras i USA och andra länder. “There is a strong and growing body of rigorous scientific evidence that the police can control crime hot spots without simply displacing crime problems to other places.” (Braga & Weisburd, 2010, s.4).

Genom att referera till L W Sherman & Weisburd (1995) och Weisburd & Green (1995) menar Braga & Weisburd (2010) att studiernas resultat pekar i riktning av att displacement inte skulle vara ett problem och att det finns starkare bevisning för att hot spots skulle leda till en upplösning av brottslighet och gäng (Braga & Weisburd, 2010, s.16). Detta förklarar Braga & Weisburd (2010) djupare genom att inkorporera teorierna Rational Choice och Routine Activities. Att brotten inte skulle förflyttas menar Braga & Weisburd (2010) beror på att individer genom sunt förnuft bedömer risker och i detta fallet av att bli upptäckt via ökad polisenärvaro. Av utdrag från studierna från 1995 ska droghandlare sagt att det var för mycket ansträngningar att flytta sin verksamhet till ett nytt område och samla nya kunder och så vidare. Rutinaktivitetsteorin talar även emot displacement i den mån att kapabla väktare minskar möjligheten till en fortsatt kriminell livsstil (Braga & Weisburd, 2010, ss.17-18; Koper et al., 2021, s.1112).

3.2 Stämplingsteorin

Stämplingsteorin grundades av sociologen Howard Becker. Becker skriver i sin bok *Outsiders* (1963) om kriminalitet och avvikande beteende som en social inlärningsprocess. Becker definierar en outsider som en person som bryter mot de sociala koder som finns inom den grupp individen är en del av (Becker, 1963, s.1-2). Han påpekar även att detta innebär att en individ kan bryta en norm inom en grupp för att förhålla sig till en norm inom en annan grupp. Hur definierar man då en avvikande person? Vad som gör en person avvikande enligt Becker är inte handlingen i sig. Istället menar Becker att en individ blir avvikande om hen stämplas som det av andra som följer normen. Avvikelse eller brottsliga handlingar är således inte en egenskap av handlingen utan en konsekvens av omgivningens stämpling och utpekande av det (Becker, 1963, s.9). Men det är inte så enkelt som att säga att de som bryter mot regler blir stämplade som avvikande. I vissa fall bryts regler utan att någon reagerar och i andra fall blir individer stämplade trots att de följer gruppens normer (Becker, 1963, s.12).

Stämplingen som avvikande är en sådan handling som kan få konsekvensen att den utpekade internaliserar avvikelsen som sin identitet och får en förändrad självbild. Detta leder vidare till att individen börjar agera utifrån sin nya självbild och fortsätter med det avvikande beteendet. Stämplingen som sådan kan därför vara ett steg för många in i en kriminella karriär (Becker, 1963, s.31-32). Sammantaget menar Becker att brott är ett resultat av en trestegsprocess som skapar avvikare: lagar och regler skapas av sociala grupper, som sedan appliceras på särskilda grupper som därav blir stämplade som avvikare (Becker, 1963, s. 47-49, 53, 58 Newburn, 2017, s.233). "The deviant is one to whom that label has been successfully applied; deviant behaviour is behaviour that people so label" (Becker, 1963, s.9).

Ytterligare en vidareutveckling inom stämplingsteorin sker när man kopplar ihop stämplingsteorin med Robert Mertons (1968) teori om den självuppfyllande profetian. "The self-fulfilling prophecy is, in the beginning, a false definition of the situation evoking a new behaviour which makes the originally false conception come true." (Merton, 1968, s.478) Merton (1968, s.477) belyser hur en självuppfyllande profetia kan te sig i verkligheten genom att använda följande exempel:

"Or it is believed that war between two nations is inevitable. Actuated by this conviction, representatives of the two nations become progressively alienated, apprehensively countering each "offensive" move of the other with a "defensive"

move of their own. Stockpiles of armaments, raw materials, and armed men grow larger and eventually the anticipation of war helps create the actuality.” (Merton, 1968, s.478)

Teorin om den självuppfyllande profetian är ett koncept som kan appliceras på många situationer, och konceptet har vunnit mark inom kriminologin då den kan kopplas ihop med stämplingsteorin. Internaliseringen av stämplingen kan då leda till en självuppfyllande profetia genom att personen som stämplas som avvikande kommer att börja se sig själv som en avvikare och agera avvikande (Merton, 1968; Newburn, 2017, ss.233-236).

Stämplingsteorin har även vidareutvecklats av Erving Goffman (2011), som tar upp konceptet stigma (stigmatisering). Om en person enligt Beckers teori stämplas som avvikande medför detta en social egenskap hos individen. En social egenskap som gör individen olik resten. Detta innebär enligt Goffman ett stigma som gör personen ofullständig eller svartmålad (Goffman, 2011, s.10). Stigmat bygger i sig inte på egenskapen som pekats ut hos individen som avvikande. Vad som misskrediterar individen är snarare de stereotyper som förknippas med det utpekade beteendet. Därför finns det även en risk att stereotyper hos ett viss utseende eller beteende kan utpekas hos en person som inte på förhand blivit stämplad som avvikande men genom att hen besitter dessa egenskaper blir stigmatiserad och i sin tur stämplad som avvikande genom sina egenskaper (Goffman, 2011, s.11-13).

3.3 Policing space och Policing race

Danger Zones: How Policing Space Legitimizes Policing Race skriven av Bernd Belina och Jan Wehrheim (2020, ss.95-110) utgår ifrån den tyska versionen av visitationszoner, danger zones. Författarna ger en kritisk diskussion kring polisens syn på vilka framgångar de påstår att visitationszoner givit dem samt vilka kostnader som visitationszonerna medför för rättvisa och rättsstatens principer. Detta gör de genom att ta upp två kritiska debatter kring de två trenderna policing race och policing space i den polisiära sfären. Med policing race omfattas olika polismetoder som är mer selektiva och fokuserar på etniska grupper och synen på dem som potentiella brottslingar. Sådana metoder kan komma från olika polisorganisationers institutionella rasism, enskilda polisens egna fördomar, konstruktionen av tolkningsmönster genom en självuppfyllande profetia eller ett samhälles allmänna rasism (Belina & Wehrheim, 2020, ss.95-96).

Policing space å andra sidan är området eller rummet som polisen definierar som farliga områden och där man arbetar mer intensivt och som författarna anser, ett mer diskriminerande sätt än polisen gör i andra områden. Att markera olika områden som danger zones, menar författarna kan få allvarliga sociala konsekvenser då man ser själva rummet, något som är abstrakt och fysiskt, som en förklaring till det sociala fenomenet brottslighet istället för att använda sociala processer och sociala relationer som förklaringsmodell (Belina & Wehrheim, 2020, s.98). “The phenomenon under study is no longer understood as social, and as the object and result of social practices, processes, and conflicts, but ostensibly stands, reified, outside of society and social change” (Belina & Wehrheim, 2020, s.98). De menar även att inget är i sig misstänksamt utan misstanke skapas med hjälp av polisens prioriteringar och sociala processer, därav blir rummet eller området grunden för den polisiära verksamheten istället för handlingar (Belina & Wehrheim, 2020, ss.98-99).

Författarna kom fram till tre effekter som uppdelning av vissa områden kan skapa. För det första, när man sätter en etikett på ett område som ett farligt område är det inte längre den sociala utan den rumsliga dimensionen som fungerar som förklaring till det sociala fenomenet brott (Belina & Wehrheim, 2020, ss.108-109). För det andra kommer rummet att legitimera kontroller som i andra områden som inte klassificerats som farliga, inte hade varit legitimt. Om polisen stannar exempelvis unga män med ryggsäckar överallt i landet kommer allmänheten reagera på detta och kanske protestera mot polisens arbetsätt, men om det sker i de områden som klassificerats som farliga kommer själva området att rättfärdiga sådana kontroller, vilket gör att oskyldigheten i dessa områden försvinner helt för alla som bor eller vistas där (Belina & Wehrheim, 2020, s.109).

Den tredje effekten blir en ökning av polisens stämpling på områden som är farliga. När polisen fokuserar mycket på vissa områden, producerar polisen själva de rumsligt ojämna nivåerna av registrerad brottslighet. Den ökade registrerade brottsligheten gör det sedan lättare att klassificera området som kriminella vilket enligt författarna innebär att brottsligheten och dangerous spaces blir självuppfyllande profetior. Författarna menar även att ett rumsligt strukturerat polisarbete leder till en riktad polisverksamhet och organiserad misstänksamhet som ökar risken för att vissa sociala grupper definieras som brottslingar och på grund av detta stigmatiseras som farliga och som i sin tur kommer kontrolleras mer frekvent. De menar att trenden policing space motverkar alla ansträngningar att begränsa policing race (Belina & Wehrheim, 2020, ss.109-110).

4. Metod

4.1 Tematisk analys som metod

För att tolka och analysera de intervjuer som genomförts användes en tematisk analys, detta då det lämpar sig för kvalitativa studier med intervju som metod. En tematisk analys innebär att det empiriska materialet från en studie granskas för att utröna centrala teman ur den inhämtade empirin. Ett tema är något som kan identifieras återkommande i det empiriska materialet och som är relevant för studiens fokus. En viktig process i en tematisk analys är kodningsprocessen, det är genom denna som teman kan urskiljas. Kodningsprocessen innebär att vid genomläsning av, exempelvis som i denna studien, transkriptioner av intervjuer hitta utdrag som kan delas in i en kod. Efter kodningen följer en process där teman identifieras genom att slå ihop olika koder med gemensamma nämnare tillsammans (Bryman, 2018, ss.34-35, ss.702-707).

I denna studie identifierades två viktiga teman utifrån studiens frågeställningar, nämligen möjliga positiva konsekvenser av en implementering av visitationszoner och möjliga negativa konsekvenser av en implementering av visitationszoner. Dessa teman relaterar till studiens frågeställningar och var således något som på förhand var bestämt skulle undersökas. Under och efter insamlingen av empiri så utrönades under kodningsprocessen ytterligare teman och delteman genom att olika koder slogs ihop. Det skriftliga analysavsnittet i denna studie modellerades efter dessa teman samt att delteman och rubriksättningen i analysavsnittet grundas på dessa. Ytterligare teman som identifierades relevanta för studiens fokusområde var temat polislagen 19 § samt temat sociala insatser kontra repressiv anda. Temat möjliga negativa konsekvenser delades in i så kallade delteman; stigmatisering och stämpling, förtroende för polisen, samt geografins betydelse för behovet av zonerna samt polisens arbete. Temat möjliga positiva konsekvenser delades inte in i något deltema med motiveringen att det inte var tillräckligt stort för att delas upp. Det diskuterades inte heller i samma omfattning som de möjliga negativa konsekvenserna av informanterna.

4.2 Intervjuer

Vid val av metod var intervjuer lämpligast för att undersöka studiens fokusområde. Eftersom visitationszoner ej ännu finns i Sverige var observationer av fenomenet inget alternativ.

Likaså fanns ej möjlighet att kvantitativt mäta effekter av visitationszoner med hjälp av data och statistik. Intervjuerna som genomfördes var kvalitativa intervjuer av semistrukturerad karaktär. Den semistrukturerade ansatsen valdes främst på grund av tre anledningar;

1. Då målet var att jämföra flera olika intervjuer med varandra, underlättas detta av att ha likartade frågor och teman i intervjuerna.
2. Då intervjuerna utfördes av tre intervjuare medför en semistrukturerad intervjuguide en större säkerhet att intervjuerna var likartade och minskar således risken för forskningspåverkan.
3. Då det var en hjälp för både intervjuaren och informanten att arbeta efter i förut utarbetade frågor. Ämnet för uppsatsen är något som ännu inte implementerats i Sverige, vilket medför att poliserna kanske inte hade funderat mycket kring ämnet tidigare och då var förutbestämda frågor ett stöd.

Innan arbetet med frågeställningar och intervjuguide påbörjades bekantade alla intervjuare sig med ämnet, exempelvis vad visitationszoner är, hur den politiska diskursen kring dessa ser ut i Sverige samt även kort om hur användningen av visitationszoner ser ut i andra länder (Bryman, 2018, ss.562-656).

En intervjuguide med frågor utformades i förhand, men då intervjuerna karaktäriserades av flexibilitet ställdes även frågor som inte ingick i intervjuguiden. När intervjuguiden skulle skapas utformades först ett antal övergripande teman och utifrån dessa skapades sedan frågor. Intervjuguiden uppdaterades löpande under arbetets gång i takt med att ytterligare teman uppdagades, då frågor togs bort eller justerades. Den slutgiltiga intervjuguiden går att se i bilaga 1. Under alla intervjuer ställdes även kompletterande frågor som inte ingår i intervjuguiden, men som upplevdes relevanta utifrån det som informanten tagit upp. Ordningsföljden av frågorna i intervjuguiden funderades noggrant igenom för att följden skulle vara naturlig och logisk. Intervjuguiden inleddes med enklare bakgrundsfrågor om informanten själv, såsom ålder, kön, utbildning, tidigare jobb och nuvarande roll inom polisen. Dessa frågorna placerades först i intervjuguiden för att vänja informanten med intervjusituationen för att senare gå vidare till frågor som krävde mer resonemang. Frågorna formulerades så att de skulle vara så neutrala som möjligt och således inte förespråka en syn antingen för eller emot visitationszoner. Frågorna formulerades även så att ledande frågor undveks och att frågorna var öppna formulerade för att säkerhetsställa så resonerande svar som möjligt. Ordningsföljden av frågorna under intervjun varierade från intervju till intervju

beroende på informanternas svar, för att ge bättre flyt i den specifika intervjun. Utrymme lämnades även till informanten att själv lyfta teman som de ansåg vara relevanta. Under intervjuerna användes aktivt lyssnande och tystnad som en strategi för att få informanten att vidareutveckla sina svar (Bryman, 2018, ss.562-577, ss.581-582; Denscombe, 2017, ss, 268-270, ss.278-284).

Totalt hölls sju stycken intervjuer. Intervjuerna genomfördes antingen genom fysiska möten (tre stycken), eller via telefon (fyra stycken). I de fall telefonintervjuer hölls berodde detta antingen på informantens preferens eller tillgänglighet, eller så berodde det på det fysiska avståndet. Varje intervju var upplagd så att det var två stycken som intervjuade och en som antecknade. Rollerna roterades från intervju till intervju. Intervjuerna spelades in för att underlätta transkriberingen.

Fysiska möten föredrogs då denna typ av intervju minskar risken för feltolkning då även kroppsspråk kan observeras. Fysiska möten ger mer översikt över miljön som informanten befinner sig i, exempelvis att personen är ensam och att ingen kan avlyssna intervjun. Telefonintervjuer för dock med sig några fördelar som inte återfinns i fysiska intervjuer. Exempelvis att det kostar mindre att genomföra telefonintervjuer då en inte behöver ta sig någonstans samt att det kan upplevas enklare att svara på känsliga frågor om upplevelser eller åsikter ifall intervjuare och informanter inte kan se varandra. Resonemang fördes kring ifall videointervju skulle användas istället för telefonintervju i de fall då en fysisk intervju inte var möjlig. Detta valdes bort på grund av den bristande säkerheten för avlyssning när en intervju hålls via internet. Telefonintervju bedömdes således vara det bästa alternativet till fysiska intervjuer (Bryman, 2018, ss.582-584; Denscombe, 2017, ss.278-280).

Studiens syfte har inte varit att få fram en objektiv och ensidig sanning som ska överensstämma mellan alla intervjuer. Istället har fokus legat på att skapa en bättre förståelse för polisens uppfattning kring visitationszonernas eventuella konsekvenser. Även om intervjuer som metod var lämpligast finns det utvecklingsmöjligheter i utförandet. För att få ett mer representativt resultat skulle fler poliser kunna intervjuas, med en mer varierad spridning rent geografiskt men även fler kvinnor.

4.3 Urval

För att komma i kontakt med möjliga informanter skickades studiens missivbrev (se bilaga 2), till registrator-mailen för Polisregion Syd. Här stöttes en gatekeeper på, det vill säga något som hindrar åtkomsten till möjliga informanter (Denscombe, 2017, s.313). Regionkansli Syd nekade vår ansökan om att föra vidare vår förfrågan då de ansåg att de inte hade tillräcklig kunskap för att delta i vår studie. Detta då visitationszoner inte ännu är lag i Sverige. Vidare användes även plattformen *LinkedIn* som ett verktyg för att hitta möjliga informanter. Polisens officiella hemsida på *LinkedIn* besöktes och vi skickade ut vänförfrågningar till anställda personer som matchade våra kriterier. Missivbrev skickades ut till de som accepterade vänförfrågan. Vi fick ett bortfall då inte alla accepterade våra vänförfrågningar samt då inte alla som skickades missivbrevet svarade.

Vårt urval tillhör kategorin målstyrt urval (Bryman, 2018, ss.497-498), då informanter väljs ut på grund av att de uppfyller valda kriterier, det vill säga yrkesverksamma poliser i Sverige (Bryman, 2018, ss.504-505, ss.509-511). Eftersom urvalet inte är representativt för populationen, det vill säga alla poliser i Sverige, går det inte att göra några generaliseringar utifrån denna studie. Eftersom syftet med studien inte är att få fram generaliserbara resultat anses denna faktor inte reducera studiens kvalitet (Bryman, 2018, s.465; Denscombe, 2017, ss.426-427).

4.4 Information kring intervjupersonerna

På grund av studiens omfång kommer inga intersektionella resonemang föras, men detta avsnittet inkluderas för att ge läsaren möjlighet att självständigt reflektera över hur dessa faktorer kan ha påverkat studiens resultat. Det slutgiltiga antalet informanter blev sju stycken. Av dessa identifierade sig två som kvinnor och fem som män. De befann sig inom åldersspannet 24 till 48 år. Yrkeserfarenheten inom polisen varierade från som mest 25 år till som minst 1,5 år. Samtliga hade en avklarad gymnasieutbildning samt polisutbildning och ett fåtal hade även studerat andra akademiska kurser på universitetsnivå. Informanterna beskrev sina yrkesroller och befattningar inom poliskåren som gruppchef, områdeschef, ingripandepolis, förundersökningsledare, polisassistent och områdespolis. Vad gäller andra yrken utöver polisverksamheten var det varierande i vilken grad informanterna haft andra

arbeten, en del hade en bakgrund inom försvarsmakten, andra inom psykiatrin, kriminalvården och en del som endast arbetat på polisen.

4.5 Intervjuareffekten

Ytterligare ett begrepp som är viktigt att resonera om är intervjuareffekten, det vill säga hur intervjuarens personliga egenskaper samt informantens uppfattning av intervjuaren kan påverka resultatet. De egenskaper som anses påverka intervjuareffekten mest är kön, ålder och etniskt ursprung. Intervjuarna bör således ha detta i åtanke vid intervjun samt vid analysering av datan (Denscombe, 2017, ss.277-278). Alla informanter i denna studie har varit äldre än vad intervjuarna har varit. Ålder bedöms inte vara en bidragande faktor till en eventuell intervjuareffekt, då detta främst kan bli ett problem i de fall då intervjuaren är påtagligt äldre än informanten. Detta då informanten kan känna sig underlägsen och istället försöka svara det som hen tror är intervjuarens åsikt. (ibid.)

De flesta informanter har varit män och alla tre intervjuare är kvinnor. Kön bedöms inte vara en bidragande faktor till en eventuell intervjuareffekt. Utifrån ämnet som studien undersöker finns det en möjlighet att informanten skulle kunna bli påverkad av en skillnad i etnisk bakgrund mellan hen och intervjuarna, som är av varierande etnisk härkomst och kanske svara annorlunda. Detta bedöms dock inte som troligt då polisen i sitt dagliga arbete konstant kommer i kontakt med och arbetar nära personer med många olika etniska bakgrunder. Det bedöms därför vara osannolikt att informanten då skulle ändra sina svar på grund av en skillnad i etnisk bakgrund. Informanternas etniska bakgrund är inte heller något som kontrollerats via frågor.

4.6 Studiens tillförlitlighet

Validitet (studiens generaliserbarhet) och reliabilitet (studiens pålitlighet) är två begrepp som är viktiga att resonera om vid utvärdering av en studie. Dessa begrepp kan dock vara svåra att tillämpa på kvalitativa studier. För att kunna resonera kring validitet och reliabilitet när det gäller en kvalitativ studie används istället begreppet tillförlitlighet. Tillförlitlighet är ett begrepp som består av fyra delkriterier; trovärdighet, överförbarhet, pålitlighet och konfirmabilitet (Bryman, 2018, s.467; Denscombe, 2017, ss.419-423).

Trovärdighet handlar om hur väl studiens resultat överensstämmer med verkligheten. För att kontrollera trovärdigheten i en studie, kan informanterna ombedas att kontrollera den tolkning som intervjuaren har gjort. I denna studie har kontroller av denna typ utförts under intervjuerna i form av kontrollerande frågor där informanten antingen har bekräftat vår tolkning eller korrigerat den. Begreppet trovärdighet handlar även om att studien ska ha genomförts i enlighet med de regler och etiska riktlinjer som existerar. Vår studiers trovärdighet bedöms vara hög (ibid.).

Överförbarhet står dels för i vilken utsträckning en studie kan replikeras och komma fram till samma resultat men även för hur väl resultaten från en studie kan användas i andra kontexter än den studerade. Detta brukar vara svårt när det kommer till kvalitativ forskning då forskningen tenderar att vara situationsspecifik samt att en social miljö ständigt är föränderlig vilket skulle kunna medföra skillnader i resultat vid upprepning av samma studie. Denna studiens överförbarhet är således låg (Bryman, 2018, ss.467-468; Denscombe, 2017, s.422).

För att en studie ska ha en hög pålitlighet krävs det att det i texten ska finnas en fullständig redogörelse för hur processen har sett ut. Pålitligheten av en studie kan även kontrolleras genom auditing, granskning av forskare och/eller kollegor, detta görs i denna studie genom granskning av handledare samt granskning av medstudenter under opponering. Denna studiens pålitlighet bedöms vara hög (Bryman, 2018, ss.468-470; Denscombe, 2017, ss.420-421).

Bekräftelsebarhet är ett begrepp som rör objektiviteten i en studie. För att uppnå god bekräftelsebarhet ska intervjuerna ha gjort vad de kan för att undvika att påverka informanterna med sina personliga värderingar. Vidare är det viktigt att se till att studiens teoretiska inriktning inte påverkar forskningsprocessen i den mån att endast material som överensstämmer med den valda teorin inkluderas och annat exkluderas. För att undvika risken för detta valdes teoretisk ansats i denna studie efter att insamlingen av material var klar. Bekräftelsebarheten i vår studie bedöms vara hög (Bryman, 2018, s.470; Denscombe, 2017, ss.423-426).

4.7 Etiska överväganden

I enlighet med Vetenskapsrådets rapport om god forskningssed (2017) har etiken varit i åtanke både före, under och efter arbetsprocessen. Vid förberedandet av intervjuerna skrevs en samtyckesblankett med bland annat information om studien samt informanternas rättigheter (se bilaga 3). Där framgår hur det inspelade materialet skulle komma att hanteras, att materialet ej skulle användas i annat syfte än denna studie, att informanten har rätt att få ta del av inspelningen och att materialet skulle förvaras på ett säkert sätt. Informationen framgick såväl skriftligen som muntligen vid intervjutillfället och informanten skrev sedan på avtalet i två kopior där samtycke gavs till inspelning samt analysering. Vid de intervjuer som hölls på telefon gavs samtycke endast muntligen innan inspelningen påbörjades. Informanterna fick likt alla andra informationen skriftligen på mail (Vetenskapsrådet, 2017, s.27).

I samtyckesblanketten informerades det även om hur personuppgifter till de intervjuade skulle komma att hanteras. Det framgick att detaljer som kan komma att röja personers identitet kommer att ändras eller redakteras från materialet. Detta innebar att vi arbetade konfidentiellt med att inte sprida uppgifterna till obehöriga för att försäkra oss om de medverkandes skyddande av identitet. Eftersom vissa intervjuer skedde per telefon och samtliga intervjuer lagrades på mobilenheter fanns det en risk att materialet utan vår vetskap kunde hackas och spridas. En risk som såväl vi som informanterna var medvetna om. Därav försökte så många intervjuer som möjligt hållas på plats för att minska risken för spårning via tekniken (Vetenskapsrådet, 2017, s.40). I studien behandlas inga personuppgifter. En etikprövning behövde därför inte göras. Dessutom utförs studien under en universitetsutbildning vilket innebär att Lunds Universitet står som huvudman för forskningen (Vetenskapsrådet, 2017, s.73).

5. Resultat och analys

Analysens empiri består av utdrag från transkriberingar av intervjuer där de mest förekommande teman har lyfts, samt hur aktörerna har diskuterat kring dessa. Analysen omfattar även tidigare forskning och teori. Från och med detta avsnitt kommer vad som tidigare nämnts informanter att benämnas aktörer. Av våra sju aktörer uttryckte fyra stycken att de var negativt inställda till visitationszoner, en uttryckte sig positivt inställd till

visitationszoner och två stycken uttryckte sig neutrala. Samtliga aktörer har resonerat om såväl fördelar som nackdelar med visitationszoner trots deras grundläggande ställningstagande om metoden i helhet är positiv eller inte. Det finns således en mer nyanserad bild av aktörernas syn på visitationszoner som brottspreventiv metod än det faktum att de enbart kan betraktas som negativt eller positivt inställda.

5.1 Polislagen 19 § - Det nuvarande stödet för kroppsvisitation

Under samtliga intervjuer har det nuvarande stödet för kroppsvisitation som regleras i Polislagen 19 §, även kallad PL-19, lyfts. Av våra totalt sju aktörer menade fem aktörer att PL-19 utgör ett lämpligt lagstöd. Följande citat belyser hur de poliser som ansåg att PL-19 är ett lämpligt lagstöd resonerade: “Men min uppfattning är väl att vi som poliser redan idag egentligen, ja om man nu ska vara så, kan kontrollera vem vi vill. Nästan när vi vill.” (Aktör 4, 2023) Aktör 6 uttrycker i följande citat liknande uppfattning som Aktör 4:

“Ehh, ah men som jag nämnde innan, till exempel en PL-19, det är väldigt, ribban för en PL-19 det är bara anledning att anta. Det är väldigt, väldigt lågt. /.../ Så jag tror egentligen inte att ehh skydd, eller att ehh de här visitationszonerna kommer att göra någon större skillnad, utan vi har redan bra lagstöd att arbeta efter.” (Aktör 6, 2023)

De aktörer som uttryckte att PL-19 utgör ett lämpligt lagstöd berättade också att de inte trodde att polisens arbetssätt skulle förändras märkbart ifall en visitationszon skulle implementeras, detta eftersom de ändå inte skulle kontrollera alla inom zonen utan fortfarande göra något urval.

“ /.../ för jag skulle ju ändå inte söka igenom alla som är i den zonen, utan jag kanske skulle gå på dem som jag känner att här kanske det skulle finnas, tänker jag det så har jag ju redan lagstöd för att söka...” (Aktör 3, 2023)

Precis som Aktör 3 så uttrycker även Aktör 5 följande fundering:

“ /.../ Och asså dels har jag svårt att se att kollegor skulle visitera kreti och pleti inom ett sådant här område. Jag tror inte att man hade gjort det för det är inte förenligt med hur vi resonerar inom polisen liksom. Jag har jättesvårt att se att, även om vi har en gällande visitationszon, att vi skulle visitera mamman med barn eller liksom så. Det kommer inte hända, även om vi har en visitationszon. Sen till viss del, de här fallen som kanske är lite tveksamma. Skulle vi egentligen kunna göra detta eller nja tveksamt, kanske vi hade gjort det i /.../ ” (Aktör 5, 2023)

Uppfattningen att polisen ändå skulle göra någon typ av urval av de personer som de väljer att visitera, även inom en visitationszon, delades av alla dessa fem aktörer. Dessa aktörerna menade således att en visitationszon skulle vara överflödigt, då de förklarade att de skulle visitera samma urval av personer som de gör idag, vilket de redan kan utifrån den gällande lagstiftningen.

De två aktörer som beskrev PL-19 som bristande och otillräcklig för kroppsvisitationer förklarade att lagen är förlegad och inte är tillämpbar på dagens kriminalitet.

“/.../ och vi har ju polislagen 19 och där paragraf för visitationer av personer. Men den lagen är ju, det lagrummet är skrivet för väldigt länge sen och syftar, eller bakgrunden till att man skrev den är ju någon helt annan problematik än den som finns idag vilket vi också gör att vi... min uppfattningen är att för att uppnå och kunna fullgöra vårt uppdrag så tolkar vi lagstiftningen något väl extensivt. Vi använder liksom hela spänningsutrymmet och kanske lite till för att kunna använda kroppsvisitationer som ett förebyggande verktyg när det egentligen krävs en mer konkret anledning än en större förhoppning att vi ska hitta något brottsverktyg.”
(Aktör 2, 2023)

Aktör 1 uttrycker även liknande resonemang som Aktör 2 gör:

“Ehh och...o, o de [Justitieombudsmannen] tycker ju själva att PL-19 inte fyller sin funktion utifrån hur problembilden i Sverige ser ut idag, utan den var ju skapad för, vad ska jag säga, huliganproblemet och MC-problematiken under kort 90-talet. Så ser ju inte de ut idag som ehh...som begår de här grova våldsbrotten /.../ Och då, då är inte PL-19 liksom, den den är inte riktigt användbar effektivt, o-om man ska följa lagen, vilket är rimligt att vi som poliser gör /.../ Och många gånger så påstår jag att vi är för dåligt pålästa vad PL-19 egentligen innebär. Nu använder vi oss av PL-19, jag använder PL-19 offensivt men...om man verkligen skulle nagelfara det så är det nog inte helt rätt sätt vi använder PL-19 på och då, i det fallet hade visitationszoner, tycker jag hade varit bra.” (Aktör 1, 2023)

Aktör 1 och Aktör 2 berättade båda att, för att polisen ska kunna arbeta på det sättet som dagens kriminalitet kräver, innebär detta en tolkning av PL-19 som de ansåg inte var helt korrekt. De nämnde att lagen ofta används offensivt eller i förebyggande syfte, vilket de menar inte är lagens innebörd. Aktör 1 uttryckte att på grund av detta kan vara lämpligt att

införa visitationszoner, eftersom där kommer syftet med kroppsvisitering vara att det ska vara brottsförebyggande och offensivt. Dessa problem som Aktör 1 och Aktör 2 lyft, har även Justitieombudsmannen uppmärksammat och fört ett flertal utredningar kring, vilket Aktör 1 även talat kort kring (JO, Inspektionsprotokoll 4271-2022; JO, Inspektionsprotokoll 7438-2022; JO, Inspektionsprotokoll 9829-2022; JO, Inspektionsprotokoll 590-2023; JO 2020/2021, ss.395-406). JO har sedan tidigare uttalat sig kring att bestämmelserna i polislagen 19 § är bristfälliga, svårtolkade och svårtillämpade och därför bör formuleras om av lagstiftaren (JO 2020/2021, ss.395-406).

I inspektionsprotokollen, som redogjorts för i avsnitt 2.1, dras liknande slutsatser som i JO 2020/2021, nämligen att bestämmelserna i PL-19 är bristfälliga. Denna rekommendation grundas i slutsatsen att polisens avvägningar kring visitationer oftare grundas på omständigheter som rör personen, snarare än omständigheter som rör situationen samt att de saknar avväganden kring rekvisitet att ett möjligt påträffat vapen befaras skulle användas till en brottslig handling (JO 2020/2021 ss.395-406; JO, Inspektionsprotokoll 4271-2022, ss.3-8; JO, Inspektionsprotokoll 7438-2022, ss.3-7; JO, Inspektionsprotokoll 9829-2022, ss.3-7; JO, Inspektionsprotokoll 590-2023, ss.3-7). När denna studies informanter berättade om vilka avväganden de gör när de ska ta beslut om att utföra en visitation eller inte, nämner de följande omständigheter; tid på dygnet, geografisk plats, personens beteende och/eller reaktion på polisens kontakt, personens brottsregister - specifikt i relation till våldsbrott samt ifall personen har anknytningar till andra kriminella individer. Poliserna vi intervjuat talade ofta om en känsla av att personen kan ha vapen, en magkänsla som uppges uppstå utifrån ovan omständigheter. Denna studies informanter berättade således om dessa avväganden i princip identiskt som de poliser i JOs inspektionsprotokoll (ibid.) utfört av Lennerbrant. Dessa likheter mellan informanterna i denna studien samt informanterna i JOs utredningar skulle kunna styrka den slutsats Lennerbrant drar i JOs utredningar (ibid.) om att bestämmelsen är svårtolkad och ofta inte används på det sätt den är ämnad till.

5.2 Sociala insatser kontra repressiv anda

I Sveriges har visitationszoner varit uppe på den politiska agendan sedan 2017 (Motion 2017/18:1751: Justitieutskottets betänkande 2017/18:JuU13). Varför politikerna har tagit upp visitationszoner som förslag på en ny metod för polisens arbete, har diskuterats under

samtliga intervjuer där majoriteten har uttryckt att politikerna vill nöja den stora massan, genom att gå hårt mot den (gäng)kriminalitet som Sverige präglas av idag.

“...jag tror man vill verka bestämd och kraftfull och då vill man komma bort från ”saft och bulle”-tänket...man har ju rent politiskt satt ganska mycket på spel för att...bryta ehh den här våldsspiralen...då vill man väl någonstans göra någonting som man kan peka på och säga att ”det här var vi med och bidrog till”...det är som ”bröd och skådespel till folket” liksom att...du får väl en ehm känsla av att här är, det här är något nytt, nu gör vi något annorlunda, vi kan förmodligen då visa på ganska kortsiktiga ehh resultat i form av liksom anträffade grejer. Men jag tror kanske att när man summerar ihop det här efter ehh, om det nu är en mandatperiod eller en tioårsperiod eller något så tror jag kanske inte att effekterna är, det är inte det som kommer ge...” (Aktör 4, 2023)

Det ovanstående citatet är något samtliga aktörer talat om - Samhället är trött på den ökande kriminaliteten, där ser politikerna en möjlighet att göra befolkningen nöjda genom att släppa “saft och bulle-politiken” och visa sig mer kraftfulla. Av samtliga aktörer var dock majoriteten tveksamma till att visitationszonerna faktiskt kommer göra nytta och att politikerna prioriterar att göra folket nöjda framför att ta reda på hur man ska bekämpa kriminaliteten på riktigt. “Politikerna känner att vi måste göra någonting och så gör de någonting och det är bara någonting, det är inte någonting man har tänkt efter /.../” (Aktör 7, 2023)

Aktör 1 lyfter även behovet av att anpassa metoder efter den svenska kulturen och behovet av att studera och revidera metoder innan de används i Sverige:

“...när vi ska ta de här metoderna så måste vi titta på, göra om dem för oss, vår kultur, vårt samhälle. Vissa grejer funkar, vissa grejer funkar inte...jag tror ju aldrig på att bara ta en metod och plocka in...utan tar vi en metod så måste vi titta på fler metoder, så måste vi anpassa dem till...till vårt förhållningssätt, hur vill vi ha det? Vad tror vi skulle funka?...där tror jag vi är dåliga så...ja vi är forskningsresistenta är ett bra ord...vi går mer på erfarenhet och det...är bra ibland men jag tror att där är jättemycket o hämta i forskningen...ta chansen och verkligen driva på och göra ett bättre samhälle och det, det borde vi som samhälle vara bättre att uppmuntra att forska på de här metoderna i Sverige, i svensk kontext.” (Aktör 1, 2023)

Aktörerna 7 och 1 har som de två ovanstående citaten exemplifierat tagit upp forskningsfrågan kring svensk kriminalpolitik och visitationszoner. Huvuddelen av aktörerna trodde att den svenska politiken kring visitationszoner inspirerats av de danska visitationszonerna. Aktörerna nämnde även att de upplevt kriminalpolitiken i Sverige som forskningsresistent. Ovanstående aktörer berättade även att det är viktigt med svensk forskning som visar på att en metod funkar i svensk kontext och att man inte bör jämföra Sverige med exempelvis Danmark och USA.

Under intervjuerna så berättade aktörerna också om vikten av sociala insatser för att minska brottsligheten. Aktörerna berättade också om en frustration över att allt som har med brottslighet att göra hamnar hos polisen, när de upplever att även andra myndigheter har ett viktigt ansvar.

“Ibland så känns det också som att allt som har med kriminalitet och brottslighet slängs ju liksom i polisens knä...även om nu, delar av oss försöker att jobba förebyggande så är vi ju primärt en organisation som tar hand om det när det redan har skett. Det finns ju betydligt fler institutioner med...skola, föreningsliv, socialtjänst och så vidare som, som har jätteviktiga delar tidigt i den här processen, så att...men än en gång...det kostar väl mycket pengar, det är svårt och svårt och mäta ett snabbt resultat och...det ligger inte i tiden att jobba riktigt så känns det som.” (Aktör 4, 2023)

I samband med Danmarks implementering av visitationszoner har Danmark även infört sociala insatser för att förebygga brott vilket inte har uppmärksammats på samma sätt som visitationszonerna har gjort vad gäller minskningen av brottsligheten (TV4, 2023).

“Det är för att en average svensson hellre klickar på ‘polisen gör såhär’ än att klicka på ‘skolan gör såhär’...och då läggs fokuset på polisen, även om det polisen gör inte är effektivt, nu kanske de tycker att visitationszonerna är effektiva där, just på grund av att när det i själva verket kanske är de här sociala insatserna som har gjort skillnad och...jag själv tror definitivt mycket mer på sociala insatser och skolor, satsa på barn och ungdomar mycket mycket mer än visitationszoner.” (Aktör 7, 2023)

Tidigare forskning kring sociala insatser (MacDonald, 2023) visar på att sociala program i form av framförallt informell social kontroll är en fungerande metod i ett brottsförebyggande arbete mot grova våldsbrott. Forskningen säger att ett upprätthållande av normer och

lämpliga beteenden kan uppmuntras av exempelvis skolor och i familjer i tidig ålder, vilket bör vara ett större fokus i politiken idag (MacDonald, 2023, ss.6-8). Detta har diskuterats under intervjuerna och ovanstående citat från Aktör 4 och 7 uttrycker att sociala insatser är dyra och svåra att mäta, men att sociala insatser är viktiga, speciellt för unga, för att förebygga att unga personer hamnar i kriminalitet.

“Socialtjänsten ja, att...det också ska vara attraktivt jobb för det känns som många vi träffar från socialtjänsten, gör det de behöver göra och väntar tills klockan har slagit och sen ska de hem. Utan ha folk som faktiskt brinner för det jobbet ehh...och där krävs det utbildning, alltså ordentlig utbildning kring hur man ska få en väldigt ung människa att välja rätt bana i livet och få förutsättningar. Ehh...det är sådant som man måste göra ändringar i och...liksom lägga fokus på att forska i...det är prio ett” (Aktör 7, 2023).

I citatet ovan av Aktör 7 uttrycker hen att man behöver göra socialtjänsten ett attraktivt karriärval då socialtjänsten arbetar mycket med unga som begått brott men av deras unga ålder inte kan straffas och hamnar därför i socialtjänstens händer.

Aktör 4 uttrycker att visitationszoner inte kommer att förhindra kriminella handlingar då metoden inte behandlar orsakerna bakom kriminella mönster och beteenden. “/.../ det är ett plåster på såret, men vi fortsätter att skrapa upp knäet liksom” (Aktör 4, 2023)

Aktör 4 berättade, i citatet ovan, att visitationszoner är som ett plåster på såret. Något som inte kommer ge långtgående brottspreventiva effekter utan bara funka kortsiktigt och att det behövs andra verktyg för att kunna arbeta brottspreventivt. I intervjuerna framkommer att sociala insatser inte får den prioriteringen som behövs och att politiker behöver arbeta mer med sociala insatser än endast fokusera på situationellt brottsförebyggande åtgärder som funkar på kort sikt. Den tidigare forskningen kring sociala insatser lägger fokus på roten av kriminaliteten (MacDonald, 2023, s.7).

5.3 Möjliga negativa konsekvenser av visitationszoner

5.3.1 Stigmatisering och stämpling

En reflektion som återkommande lyfts bland alla aktörer är den risk för stigmatisering och stämpling som visitationszoner kan innebära för de som bor i området. Följande citat belyser denna farhåga:

“Jag ser ju att det finns en jättestor risk med att om myndighets-Sverige pekar ut områden, geografiska områden som en visitationszon, att det skulle tolkas /.../ mer att man pekar ut alla som bor, vistas, arbetar där i området som kriminella.” (Aktör 2, 2023)

På en fråga om vad detta utpekande kan leda till svarar samma aktör:

“Ja men det kan ju såklart öka risken för att fler rekryteras till dem här gängen. Att dem, att den parallella samhällsstrukturen blir ännu starkare att man vänder sig mot staten. /.../ Men det kan ändå bli att vi, asså samhället, pekar på en viss geografisk plats och helt naturligt så ser vi ju att våra bostadsområden är segregerade vilket gör att det kan uppfattas som att vi pekar ut vissa folkgrupper, etniciteter eller religioner som att det kan uppfattas som att vi pekar ut dem som särskilt brottsaktiva eller särskilt riskabla utifrån våldsbrottsligheten /.../ det tror jag nog är den största risken att, det blir ju att dem ungdomarna som växer upp i dem här områdena blir ju ännu mer lättrekryterade in till gängen, ännu mer tappar förtroende för samhället och ännu mer ehh ja men saknar incitament för att slutföra skolan och andra väldigt grundläggande behov för att få ett tryggt och bra liv.” (Aktör 2, 2023)

Resonemanget som exemplifieras i citaten från Aktör 2 är ett exempel på hur en stämpling som kriminell kan leda till en ökad risk för rekrytering till gängen och således till en faktiskt kriminell karriär. Detta är ett exempel på hur denna stämpling skulle kunna leda till en så kallad självuppfyllande profetia (Merton, 1968, ss.477-478; Newburn, 2017, ss.232-236). Vidare lyfte aktören även att stämplingen kan leda till ett hat mot samhället och en känsla av att avvisas av samhället, vilket i sin tur riskerar att minska förtroendet för bland annat polisen (se avsnitt 5.3.2 för vidare resonemang kring detta) samt stärka de parallella samhällsstrukturer som redan existerar. Uppfattningen att den stigmatisering och stämpling som kan komma från visitationszoner kan leda till ökad kriminalitet är en åsikt som delas av flertalet aktörer. I ovan citat från Aktör 2 resonerar hen kring att ifall en visitationszon införs i ett område där många personer med utländsk etnisk bakgrund bor, att denna stigmatisering inte bara kopplas till att de bor i en visitationszon utan även med deras utländska etniska bakgrund. Således blir detta en dubbel stigmatisering av dessa personer (Goffman, 2011, s.10-13; Newburn, 2017, ss.232-236). Detta kan inleda en ond cirkel där en ökad stigmatisering kopplat till individers etnicitet kan medföra en ökning av den strukturella diskrimineringen i samhället. Vilket i sin tur, enligt den självuppfyllande profetian, kan leda

till ännu mer kriminalitet vilket ytterligare spär på stigmatiseringen (Lindekilde & Sedgwick, 2012; Merton, 1968, ss.477-478; Newburn, 2017, ss.232-236; Belina & Wehrheim, 2020, ss.109-110).

Under intervjuerna berättade några av informanterna hur de redan idag bemöts av anklagelser av diskriminering från de som de visiterar: “ /.../ får vi ju höra nu också, “ja varför kontrollerar du mig? Är det bara för att jag är utlänning?” liksom.” (Aktör 7, 2023) Här lyfter Aktör 7 ett exempel på hur det kan se ut vid en visitation där den visiterade anklagar polisen för rasism. Detta kan tolkas som att den visiterade uttrycker en känsla av att bli stigmatiserad och stämplad som kriminell endast på grund av hens etniska bakgrund (Goffman, 2011, s.10; Becker, 1963, s.9; Newburn, 2017, ss.232-236). Lasse Lindekilde och Mark Sedgwick (2012, s.42) tog upp en studie av den danska myndigheten kring polisiär rasprofilering där de intervjuat unga män av utländsk bakgrund som kontrollerats av polisen. Deltagarna upplevde en diskriminering på grund av utseende och deras kläder, som kopplas till kriminalitet.

Informanterna i vår studie berättade även om att de i sin roll som poliser gör vissa urval av vem de väljer att visitera: “ /.../ oftast har vi ju fokus på de som är klassiskt gängkriminella män /.../ om vi ska generalisera så är det liksom, det är...någon form av träningsbyxor, svarta jackor” (Aktör 1, 2023). Av vad Aktör 1 beskriver så är det svårt att urskilja en specifik typ av individer i samhället som skulle passa in på enbart denna beskrivning. Av vidare information från aktör 7 kan vi begränsa denna bild någorlunda och anta att vad polisen beskriver som sitt urval inte handlar om den äldre generationen eller kvinnor. “ vi kommer inte gå och kontrollera tant Agda /.../ vi kommer inte kontrollera Karin med sin dotter som är påväg till fotbollsträning” (Aktör 7, 2023). Även andra beskrivningar av vilka som visiteras framkommer från bland annat Aktör 5. “Och asså dels har jag svårt att se att kollegor skulle visitera kreti och pleti inom ett sådant här område” (Aktör 5, 2023). Sammantaget kan konstateras att en viss typ, som polisen även beskriver det, är de som ligger i fokus för visitation.

Lasse Lindekilde och Mark Sedgwick (2012) tog upp Köpenhamnspolisens rapport från 2008-2010 kring visitationszoner där hälften av de visiterade i Köpenhamn var av utländsk bakgrund men endast 20% av befolkningen i områdena var av utländsk bakgrund. Detta tyder på att polisen i Danmark har där haft en större benägenhet att visitera människor med

utländsk bakgrund. Detta visar på att det möjligtvis finns en strukturell diskriminering i samhället, där vissa sociala grupper i samhället ses som mer brottsbenägna än andra, mer specifikt unga män, med ett visst utseende och klädkod. Detta innebär att personer som ser ut som, vad Aktör 1 benämner som “klassiskt gängkriminella” stämplas som det och kontrolleras oftare, oavsett om de faktiskt är kriminella eller inte. De personer som är bosatta i utsatta områden där det finns potential för en implementering av visitationszon kan känna sig utpekade av polis men också av allmänheten. Att även få den stämpeln att man bor i en visitationszon kan skapa fler negativa fördomar om personerna, vilket kan skapa större segregation i Sverige. Bland annat nämnde Aktör 7 hur det skulle kunna påverka arbetsmöjligheter:

“ /.../ när man pratar med folk i utsatta områden och frågar “ja varför har inte du ett jobb?” Då är det jättelätt för dem att skylla på “ja men jag har inte haft förutsättningarna, jag växte upp här, med de här” och så där och så där. Nu har de ännu en negativ förutsättning med att man får stämpeln visitationszon där du bor, ehh...om någon frågar vart bor du? och så säger du ja jag bor på den här gatan. “ja det är en visitationszon” det är liksom...det klingar ju inte bra.” (Aktör 7, 2023)

Aktör 2 lyfte även i sitt senaste citat (se s.33), hur en upplevd stigmatisering och en känsla av utlämnande av samhället kan leda till minskat förtroende för samhället, vilket enligt forskning identifierats som en kriminogen faktor (Becker, 1963, s.31-32; Goffman, 2011, s.11-13; Newburn, 2017, ss.232-236).

Vidare kan man koppla teorin om *policing space* och *policing race* av Bernd Belina och Jan Wehrheim (2020) till detta avsnitt och hur polisen uttrycker sin oro för stigmatiseringen och stämplingen men också för hur fördomar kan ha en påverkan på vilka de väljer att stanna och visitera och vilka de inte skulle visitera. Redan nu, utan visitationszoner kan vi se att det finns fördomar om att vissa sociala grupper ses av polisen som mer brottsbenägna (Lindekilde & Sedgwick, 2012), något som också har nämnts av våra informanter. En implementering av visitationszoner hade riskerat att öka polisens och allmänhetens fördomar mot de redan stämplade grupperna. Eftersom visitationszoner stämplar geografiska områden som kriminella, skapas ett *policing space* vilket tar bort oskyldigheten i området, vilket i sin tur legitimerar och ökar fördomar om de boende i området både hos allmänheten och polisen, således en legitimering och ökning av *policing race*.

Aktör 2 uttrycker i citatet nedan att det inte finns en tillräcklig förståelse för hur visitationszoner kan komma att stigmatisera de boende i utsatta områden och aktören talar även om hur stigmatiseringen kan komma att påverka förtroendet för polisen (Se avsnitt 5.3.2) vilket stöds av Petterssons (2012, ss.45-64) forskning. “Jag tror inte förståelsen för risken för stigmatisering hur det påverkar de boende i det här området. Den tror jag inte man har full kunskap om och insikt i” (Aktör 2, 2023).

5.3.2 Förtroendet för polisen

Alla poliser har i våra intervjuer haft funderingar och resonerat kring hur förtroendet skulle kunna påverkas negativt av visitationszoner.

“/.../ det är ju i de områden där vi redan idag kämpar med att så att säga bygga förtroende ehh. Och det hade ju inte drabbat de som kanske är de största påhejarna utav det här...det riskerar att kosta förtroende...vi jobbar i en förtroendeverksamhet och vi märker redan idag hur svårt det är att få folk att liksom prata med oss, för man känner inte riktigt tilliten varken till oss eller systemet eller så här. Så att...det hade säkert kunnat gett liksom enskilda resultat i så, men jag tror ju på att i ett större perspektiv inte att det hade gynnat oss” (Aktör 4, 2023).

“/.../ de liksom känner sig...ja...svartmålade...och på så sätt...har ännu en anledning att ehh...öka polishatet och även inspirera de här yngre att...hata polisen på grund av ‘kolla vad polisen gör mot oss, vi får inte ens vara i vårt eget område utan att de har rätt att vända upp och ner på oss’” (Aktör 7, 2023).

Citaten ovan från Aktör 4 och 7 visar på en viss oro att visitationszoner kommer försvåra polisens arbete att bygga förtroende och som Aktör 4 uttryckte, kommer dessa zoner att påverka de områden där förtroendet för polisen redan är låg. Aktör 7 uttryckte även specifikt att aspekten att det sker i som Aktör 7 säger, “deras eget område” kommer att vara en ytterligare kränkande faktor. Detta stämmer överens med vad Pettersson (2012) har lyft i sin studie kring att visitationer är extra kränkande ifall de sker framför folk som den visiterade känner eller om det sker i området där hen bor, vilket kan leda till försvårande av relationsskapande och förtroendebyggande (Pettersson, 2012, s.103). Aktörerna uttryckte att ett lägre förtroende för polisen kan få negativa konsekvenser i form av att polishatet ökar i utsatta områden, mindre benägenhet att samarbeta med polisen vid utredningar och att det

kan öka segregationen och polariseringen i samhället. Denna oro får stöd av tidigare forskning av Lindekilde och Sedgewick (2012, ss.41-42). Det kan även kopplas till teorin om *policing space* och *policing race* som leder till en sänkt tillit till polisen men även samhället, för de som är bosatta i dessa områden (Belina & Wehrheim, 2020).

En viktig del i relationsskapandet och förtroendebyggande är dialog, kommunikation och tydlighet menar aktörerna, som även forskningen tyder på (Pettersson, 2012, ss.45-64). Ett citat från denna studies empiri som visar på vikten av kommunikation och dialog är följande:

“Det är ju som att uppfostra barn, att de flesta av våra barn älskar ju oss föräldrar trots att vi...drar i deras mobiltelefoner, ger dem utgångsförbud emellanåt /.../ vi har förmågan att jobba både relationsskapande och gränssättande och mycket handlar...om dialog, alltså jag...kan jag inte förklara vad jag gör, då gör jag naturligtvis fel" (Aktör 1, 2023).

Aktörerna uppgav att kommunikation och dialog mellan polis och privatpersoner är viktigt för att polisen ska kunna förklara och legitimera vad de gör. Att polisen upplevs som legitim är viktigt för att kunna skapa förtroende. Pettersson (2012) nämner att bli bemött med respekt som en annan viktig aspekt för ett större förtroende för polisen. Ungdomarna som intervjuas i hennes studie benämner polisens villighet att förklara vad de gör och att de tar sig tiden till att kommunicera med dem som ett tecken på respekt. Att bli bemött med respekt menar ungdomarna kan minska den upplevda kränkningen som en visitation kan medföra. Här kan således polisens beteende, *hur* de arbetar, ha en större inverkan på upplevelsen av mötet med polisen snarare än *vad* de gör (Pettersson, 2012 ss.9-10, s.18, ss.57-60, ss.101-108).

Aktörerna i denna studie har också talat om vikten kring *hur* de arbetar som polis, genom att påpeka vikten av kommunikation, att ta sig tid till att förklara och legitimera samt att bemöta privatpersoner med respekt.

På frågan om vad den viktigaste strategin för att skapa relationer utan att upplevas som för mjuk svarade Aktör 1 följande:

“Aktör 1 - Ja, ja men de- de...det är att vara ärlig, vi- vi luras aldrig. Vi...vi är alltid ärliga. /.../ jag kommer aldrig bjuda - begår du ett brott så kommer jag liksom agera på det och det är jag alltid helt ärlig med. Och då, det uppskattar de, de söker upp oss och pratar med oss och berättar saker, för att de vet att vi är ärliga, schyssta ehh...i det liksom. Träffar du mig så kan du lita på att du kommer få ett schysst bemötande. Är

du dum och betar dig illa, ja då kommer jag ta jävligt hårt i dig. /.../ men när du är schysst och trevlig mot mig så kommer du alltid få ett schysst och trevligt bemötande tillbaka och det köper de flesta.

Intervjuare - Vad är det svåraste i det här relationsskapandet? Vad är den största motgången?

Aktör 1 - Det svåra med det är väl ehh... balansgången där du inte... det är ju inte dina polare, de är inte polare med mig ehh... det är de aldrig. Det tror jag är det svåra för folk att förstå, att- att... bara för att man har en relation, så innebär det inte att man är polare, men man måste ha en relation för att kunna... vad ska man säga, en professionell relation för att bli den bästa polisen du någonsin kan bli.” (Aktör 1, 2023)

I citatet med Aktör 1 återfinns många likheter med citatet från en av Petterssons (2012) aktörer (se citat ss.11-12 i denna studie, s.52 i Pettersson, 2012) där Petterssons (2012) aktör talar om vikten av att vara vänskaplig och ha en relation med ungdomarna, men samtidigt att inte vara deras kompis och låta dem komma undan med saker. Både Petterssons (2012) aktör och våra aktörer, här exemplifierat med citat från Aktör 1, menade att denna balansgången är ytterst viktig men att den även kan vara svår att uppnå (Pettersson, 2012, s.52).

5.3.3 Geografins betydelse för behovet av zonerna samt polisens arbete

Några aktörer har i intervjuerna uttryckt en viss oro att en implementering av visitationszoner kan påverka det brottsförebyggande arbetet negativt och att det blir kontraproduktivt för polisens arbete att minska brottsligheten. En av våra aktörer berättade en egen teori om hur visitationszoner kan komma att verka kontraproduktivt för polisens arbete:

“...det här området... på en vecka har vi hittat fyra vapen... säg att vi har visitationszon där, dels är det ju väldigt ovanligt att... människorna går runt med pistol i fickan eller med en pistol i en väska där ute, men säg att de vet att det är en visitationszon där, de kommer liksom inte ens transportera sina vapen i det området vilket kommer göra det ännu svårare för oss att hitta vapen. Utan de kommer ju hitta andra gömmor utanför visitationszonen. Så då kommer vi liksom inte ens kunna leta i de... områdena där de faktiskt befinner sig...” (Aktör 7, 2023)

Aktör 7 uttryckte åsikten att personer som går runt med vapen kommer förflytta sig till andra områden där visitationszoner inte råder för tillfället, där polisen inte kan visitera vem som helst, vilket enligt aktören kommer göra arbetet att hitta vapen mer komplicerat. Samma teori har även uttryckts av Aktör 3:

“Jag tror att de kommer att anpassa sig. Jag tror, alltså, visitationszoner, skulle det inkomma så tror jag att det kan absolut bli så att om man tar en plats där många kriminella ofta hänger, eller de har olika platser där de ofta hänger, då blir det bara, det enda jag ser som kan bli är ju att de isåfall flyttar sig, men då och då blir det rör, alltså rörelse i *Stad* ett tag. Men det kan ju också, jag ser inte att det skulle hindra dem att göra sin verksamhet, utan de hittar andra vägar, liksom.” (Aktör 3, 2023)

Återkopplat till den tidigare forskningen om displacement och brottets förflyttning tror aktörerna att det finns andra vägar för att fortsätta sin kriminalitet. Koper et al., (2021) påpekar även ett faktum som gör sig aktuellt i vad aktörerna uppger. Studier som gjorts har endast fokuserat på brottslighet inom storstäder. Av de städer och områden som kommer att bli aktuella i Sverige ligger de ofta utanför stadens kärna i förorter. Aktör 5 påpekade även att kriminaliteten i dag är mer flyktig och inte platsbunden på samma sätt som förut, speciellt i större städer. Hen menade även på att kriminaliteten blir mer och mer personbunden istället för platsbunden.

“Vi har ju också en kriminalitet som är mycket mer flyktig över stadsdelarna idag än vad den var tidigare. När jag började som polis för 10 år sedan då höll dem... gängen som var i *stadsdel*, de var i *stadsdel* och bara i *stadsdel*. Dem som var i *annan stadsdel* var bara i *annan stadsdel*. Nu är det flyktigt. Helt annorlunda. Och det gör det mycket svårare. Och har man då en visitationszon på *vägnamn* så kommer du inte träffa på de individerna ändå för de är inte där längre.” (Aktör 5, 2023).

Återigen en reflektion kring brottets geografi och betydelsen av specifika platser för att begå brott. Samtidigt förklarade Aktör 4 att kriminaliteten i staden där personen arbetar har en tydligare gruppering och geografisk centrerings av brottsligheten. Något som i sig inte skulle hindra den från att flytta sin verksamhet men eventuellt försvåra den. Aktör 1 höll inte med de andra utan beskrev området som en central del av brottsligheten;

“Det är klart att det finns en risk för, en överhängande risk för en en... förflyttning av brottsligheten men samtidigt så, många av de här är hyfsat geografiskt bundna

alltså till sin till sin narkotikaförsäljning och liknande. Man man hänger gärna i sitt område, ehh...och det är inte lika lätt att bara flytta till ett annat område och påbörja en narkotikaförsäljning där ehh...alltså för då, då är det någon anna där och då har man konflikt.” (Aktör 1, 2023)

Aktör 1 uttryckte i enlighet med tidigare presenterad forskning om displacement att hen inte ansåg att förflyttning är ett alternativ för de kriminella och att geografien är en stor förutsättning för den kriminella verksamheten (Braga & Weisburd, 2010, s.16). I det stora hela kan detta tolkas som att poliserna hade olika uppfattning kring geografins betydelse och hur visitationszoner kommer att vara effektivt i förhållande till en förflyttning av brottsligheten. Något som möjligen kan bero på vad Aktör 5 påpekade i sin intervju.

“Det är svårt att jämföra över landsgränsen. Det blir till och med svårt att jämföra inom Sverige. Vi har samma lagstiftning men det är helt olika problem. Man kan inte jobba på likadant sätt, man kan inte jobba likadant i *mindre stad* som i *större stad*, det är helt olika. Det är egentligen ett helt annat jobb fast man är polis. Det skiljer så mycket liksom. Så det är jättesvårt att ha... nu har vi en nationell myndighet vi ska ha samma metodstöd och så i Sverige men det ser inte ut så för så olika problembild. Så man behöver ha lokala rutiner eller lokala arbetssätt eller såhär.” (Aktör 5, 2023).

Aktör 5 beskrev även att det kan finnas en viss fördel med visitationszoner i vissa städer samtidigt som det inte alls behövs i andra och där det till och med kan stjälpas polisens arbete. Aktör 5 hävdade att en stor variation inom landet gör att vissa poliser kan känna ett behov av visitationszonerna medan andra tycker att rådande lagstiftning räcker (L W Sherman & Weisburd, 1995: Weisburd & Green, 1995: Gundhus, 2016, s.203). Resonemanget som förs av denna aktör går att applicera på vad Koper et al. (2021) kommer fram till i sin studie att hot spot policing - en metod med många likheter med visitationszoner. Resultaten från Koper et al. (2021) studie visade på en på lång sikt minskad brottslighet i staden, men en minimal skillnad i förorten. Det förs inga resonemang om varför det skulle visa på skillnader i staden jämfört med i förorter (Koper et al., 2021). En möjlig förklaring, som stämmer överens med vad bland annat Aktör 5 menade, är att resultaten från Koper et al. (2021) studie skulle kunna indikera på att i staden finns möjligheten att förflytta brotten från det området som blir en hot spot och att brottsligheten i det området såldes minskar men att brottsligheten överlag inte

minskar. Men att i förorten är det större svårigheter med att ändra plats för brotten - vilket medför att brottsligheten varken minskar eller förflyttas här.

5.4 Möjliga positiva konsekvenser av visitationszoner

Flera aktörer har haft funderingar kring ifall visitationszoner skulle kunna underlätta för att visitera de personer som de benämner vara gränsfall. Ett exempel som ett par aktörer lyft är att visitationszoner eventuellt skulle kunna leda till att fler kvinnor skulle visiteras. Om polisen får möjlighet att visitera mer fritt och visitera fler kvinnor skulle det även kunna bidra till en minskning av stämpling och utpekning av män som potentiella brottslingar (Becker, 1963, s. 9-12; Goffman, 2011, s.10-13; Newburn, 2017, ss.232-236). Det är flertalet poliser som nämner att kvinnor visiteras i mycket lägre utsträckning än män och att detta är något som kriminella har snappat upp och utnyttjar. Exempelvis är det vanligt att kriminella låter sina flickvänner, systrar eller kvinnliga kompisar bära vapen åt dem.

“Spontant när man tittar på tjejer till exempel, då visar det sig att det är många gånger tjejer som bär narkotika eller vapen och...många gånger så vi som jobbar med detta är män och vi... det är svårt för oss att visitera tjejer, så oftast har vi ju fokus på de som är klassiskt gängkriminella män. Ehh, vilket gör att jag tror vi missar mycket, när vi inte visiterar tjejer och där är ju också en sån, har man då en visitationszon, om vi nu tar det jämfört med PL-19 till exempel, så är det kanske lättare /.../” (Aktör 1, 2023).

Ytterligare en möjlig positiv konsekvens av en implementering av visitationszoner som lyfts av aktörerna är att polisens användning av visitation skulle bli mer enhetlig. Detta då aktörerna menade att det endast skulle baseras på att en person befinner sig på en geografisk plats och inte kräver att den enskilda polisen gör avväganden utifrån PL-19. Följande citat exemplifierar detta:

“Och det blir ju lite samma här att du kan få en bedömning av en polis och sen två timmar senare så träffar du en annan polis som gör en helt annan bedömning, utifrån samma lagstiftning. Där har du ju en diskrepans som gör att folk kan reagera negativt till exempel, där det handlar om den enskilda polisens avvägningar mer, än...än vad ska jag säga, en enkel lagstiftning i detta fallet kan förhålla sig till” (Aktör 1, 2023).

En mer enhetlig bedömning från alla poliser skulle vara lämpligt ur ett rättssäkerhetsperspektiv och ett förutsebarhetsperspektiv, vilket båda är två viktiga

förutsättningar för ett demokratiskt samhälle. Vidare skulle visitationszoner eventuellt leda till att folk i större utsträckning accepterar och förstår varför de blir visiterade. Detta då visitationen endast motiveras utifrån att hen befinner sig på platsen, istället för att polisen ska börja motivera varför en viss person har valts ut, som vid nuvarande lagstiftning. Detta uttrycker Aktör 7 i följande citat:

“Ja...asså det där är ju lite svårt för asså sånt där får vi ju höra nu också, “ja varför kontrollerar du mig? är det bara för att jag är utlänning?” liksom. Och...jag tror, det hade nästan varit lite lättare med en visitationszon för då kan du säga “nej, det är bara för att det är en visitationszon”. ” (Aktör 7, 2023)

Många aktörer nämnde även att de tror att på grund av en förväntad ökning av kontroller i en visitationszon än utanför, kommer man att påträffa och kunna konfiskera mer vapen.

6. Slutsats och Diskussion

6.1 Slutsatser

Syftet med studien var att utreda och besvara följande frågeställningar:

- Hur berättar svenska poliser om en eventuell implementering av visitationszoner i Sverige?
- Vilka möjliga negativa konsekvenser berättar svenska poliser om till följd av en eventuell implementering av visitationszoner i Sverige?
- Vilka möjliga positiva konsekvenser berättar svenska poliser om till följd av en eventuell implementering av visitationszoner i Sverige?

Sammanfattningsvis visar studien att fyra av våra aktörer var negativt inställda till visitationszoner, en uttryckte sig positivt inställd till visitationszoner och två stycken uttryckte sig neutrala till visitationszoner. Poliserna resonerar kring att ett införande av visitationszoner kan medföra både positiva och negativa konsekvenser. De positiva konsekvenser som poliserna lyfter är att eventuellt skulle visitationszoner göra det lättare att visitera personer som är gränsfall samt att visitera kvinnor i större utsträckning, att det skulle ta bort tolkningsutrymmet som finns i PL-19 och såldes resultera i en mer enhetlig bedömning inom polisen, samt att det enligt en aktör skulle kunna vara en bra lösning på de

brister som pekats ut i PL-19. De negativa konsekvenserna som poliserna lyfter är att befolkningen i dessa zoner skulle kunna stämplas och stigmatiseras som kriminella vilket kan påverka deras förtroende till polisen negativt och öka risken för att de genom en självuppfyllande profetia, vänder sig till kriminalitet. Det har även av vissa aktörer lyfts en risk för att kriminella kommer genom displacement att förflytta sina brott och vapen vilket försvårar polisens arbete. Vidare medför studien en bättre insikt i hur svenska poliser tror att en implementering av visitationszoner skulle påverka deras arbete. Arbetet bidrar således till att fylla en del av den brist på forskning som finns inom området.

6.2 Tolkning av resultaten

I detta avsnitt kommer en tolkande sammanfattning baserat på den bild av visitationszoner som majoriteten av våra aktörer målade upp att göras. Den kommer att ta avstamp i studiens resultat, tidigare forskning och utredningar samt teori.

Vid jämförelse med vad JO kommit fram till i utredningarna rörande Polislagen 19 § och vad som framkommit under intervjuerna kring hur poliserna resonerar om bestämmelserna i Polislagen 19 §, så tyder de flesta faktorer på att JOs tolkning är korrekt. Lagen bör revideras för att undvika felaktig tillämpning och detta bör göras oavsett om en implementering av visitationszoner sker eller inte. Trots att visitationszoner skulle kunna medföra positiva konsekvenser som en ökning av beslagtagna vapen och ett försvårande för kriminella att genomföra sin verksamhet ställer majoriteten av poliserna sig negativa till visitationszoner. Detta då den stigmatisering och stämpling av de bosatta inom zonerna riskerar att vara så pass allvarlig och resultera i kraftigt minskat förtroende för polisen. Det nämns även en risk att denna stigmatisering faktiskt kan verka brottsfrämjande genom en självuppfyllande profetia orsakad av stigma. Fördomar och utpekande av vissa personer som mer brottsbenägna är också något som diskuterats av poliserna, vilket även kan öka, enligt teorin om *policing space* och *policing race*, där den rumsliga dimensionen (zonen) uppfattas som kriminell. Poliserna är oense om huruvida visitationszoner kommer att leda till displacement eller ej, och funderingen kring om det kommer att skilja sig mellan olika städer lyfts. Speciellt i relation till stora städer och små städer, där poliserna nämner att de i stora städer identifierar en större risk för att displacement sker eftersom där är kriminaliteten mindre områdesbunden än i mindre städer. Eftersom kriminalitetsproblemet är allra störst och allvarligast i de större städerna, där risken för displacement är högre, så menar poliserna att

de inte tror att visitationszoner kommer att ge den önskade brottspreventiv effekt där det behövs. För att uppnå faktiska brottspreventiva effekter menar majoriteten av poliserna att staten bör satsa på sociala insatser, för att behandla roten till problemet och inte endast symptomen av dem.

6.3 Avslutande diskussion

Av vad som framkommit från såväl intervjuerna med polisen samt av tidigare forskning kan det konstateras att det finns en generell brist på forskning inom området visitationszoner och hot spots. Vad som specifikt framkommit som utforskat och en möjlig negativ effekt är den brottsreducerande effekten och huruvida brotten eventuell kan förflyttas till andra områden utanför visitationszonerna eller om de faktiskt upphör. Som diskuterats i tidigare avsnitt om geografins betydelse råder det oenigheter inom forskningen ifall en förflyttning, displacement, av brotten är en sidoeffekt av visitationszonerna. Poliserna har även olika uppfattningar om detta och speciellt med tanke på vilka städer de arbetade i. Därav finner vi att mer forskning inom detta område vore lämpligt. Även för att få en bättre syn på Sveriges brottslighet och hur den skulle påverkas. Majoriteten av forskningen som finns är nämligen gjord utanför Sverige och som några av aktörerna påpekade finns det anledning att anta att det finns olika behov och olika typer av kriminalitet länder emellan såväl inom Sveriges gränser.

Mycket av det som diskuteras i uppsatsen utgår från frågor, problem eller funderingar som inte endast berör polisen. Visitationszoner är något som, vid en eventuell implementering, kommer att påverka gemene man. Något som också diskuteras är att det kommer påverka en viss grupp av människor eller åtminstone de som bor i de områden som kommer bli en visitationszon. Vad som skulle bidra till en djupare och bredare förståelse kring fenomenet är att ställa samma frågor till de som kommer att bli visiterade. Att enbart studera en sida av ett utforskat ämne bidrar såklart med värdefull kunskap. Samtidigt kan en ensidig bild porträtteras och en helhetsbild av ämnet kan ej skapas. Mycket av det som diskuteras i denna studie hade dragit nytta av att jämföras med studier kring gemene mans uppfattning. En sådan studie är även svår att göra. Ur etiska aspekter är det svårt att utpeka någon som lämplig informant till en sådan forskning. Vilka ska representera denna bilden av individer som påverkas av visitationszonerna? Då måste en avvägning göras som även den kan bidra till ett utpekande av individer eller grupper som uppfattas negativt. Vidare är poliserna och

myndigheter generellt en enklare grupp att få kontakt med och definiera som möjlig att undersöka eller dra slutsatser kring. Detta bidrar i sin tur att dessa grupper i samhället oftare får sina röster och perspektiv hörda vilket återigen kan leda till en ensidig forskning med brist på perspektiv.

Litteraturförteckning

Böcker

- Becker, Howard. (1963) *“Outsiders: studies in the sociology of deviance.”* London: MacMillan.
- Belina, Bernd & Wehrheim, Jan. (2020). *“‘Danger Zones’: How Policing Space Legitimizes Policing Race”*. I Castro Varela, M. do M., & Ülker, B (Red.), *“Doing Tolerance: Urban Interventions and Forms of Participation”*, (ss.95-110). Upplaga 1. Verlag Barbara Budrich.
- Braga, Anthony A. Weisburd, David L. (2010) *“Policing problem places : crime hot spots and effective prevention”*. Oxford University Press.
- Bryman, Alan. (2018). *“Samhällsvetenskapliga metoder”*. Upplaga 3. Malmö: Liber ekonomi.
- Denscombe, Martyn. (2017). *“Forskningshandboken - För småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna.”* Upplaga 4. Lund: Studentlitteratur.
- Goffman, Erving. (2011). *“Stigma: Den avvikandes roll och identitet”* Upplaga 3.
- Gundhus, Helene O.I. (2016). *“Förebyggande polisarbete - mellan kriminalitetskontroll och trygghet”*. I Larsson, Paul., Granér, Rolf., Gundhus, Helene. O.I. *“Polisvetenskap - en introduktion”*. (ss. 189-219). Upplaga 1. Studentlitteratur AB Lund.
- Görtz, Daniel. (2015). *“Etnifierade polispraktiker: Hur etniciteter görs i polisens vardag.”* Lunds Universitet: Media-Tryck.
- Justesen, Lisa & Mik-Meyer, Nanna (2011) *“Kvalitativa metoder - från vetenskap till praktik.”* Upplaga 1. Studentlitteratur AB Lund.
- Merton, Robert K. (1968) *“Social Theory and Social Structure”*. Upplaga 2. New York: Free Press.

Newburn, Tim. (2017). *“Criminology”*. Upplaga 3. Routledge, New York.

Pettersson, Tove. (2012). *“Att balansera mellan kontroll och kontakt - Lokala polisens arbete med ungdomar”* Upplaga 1. Lund: Studentlitteratur.

Thomassen, Magdalene. (2012) *“Vetenskap, kunskap och praxis - en introduktion i vetenskapsfilosofi.”* Upplaga 4. Gleerups.

Elektroniska källor

BRÅ. (2023). *“Nationella trygghetsundersökningen 2022”*.

https://bra.se/download/18.1fdaf4118388f195ad78d5/1683881670082/2022_Nationella_trygghetsundersokningen_2022.pdf (Hämtad den 2023-04-18)

Justitieombudsmannen. (2023a). *“JO Per Lennerbrant fortsätter granskningen av polisens användning av kroppsvisitation och husrannsakan i fordon”*.

<https://www.jo.se/pressmeddelande/jo-per-lennerbrant-fortsatter-granskningen-av-polisens-anvandning-av-kroppsvsitation-och-husrannsakan-i-fordon/> (Hämtad 2023-05-02, publicerad 2023-01-30)

Justitieombudsmannen. (2023b). *“JO Per Lennerbrant inspekterar lokalpolisområde Helsingborg”*.

<https://www.jo.se/pressmeddelande/jo-per-lennerbrant-inspekterar-lokalpolisomrade-helsingborg/> (Hämtad 2023-05-02, publicerad 2023-02-20)

Kelling, George L., Pate, Tony., Dieckman., Brown, Charles E. (1974). *“The Kansas City Preventive Patrol Experiment”*

<https://www.policinginstitute.org/wp-content/uploads/2015/07/Kelling-et-al.-1974-THE-KANSAS-CITY-PREVENTIVE-PATROL-EXPERIMENT.pdf> (Hämtad den 2023-05-08)

Koper, Christopher S. Lum, Cynthia. Wu, Xiaoyun & Hegarty, Tim. (2021). *“The Long-Term and System-Level Impacts of Institutionalizing Hot Spot Policing in a Small City.”* Policing: A Journal of Policy & Practice. Vol. 15 Issue 2, p1110-1128. 19p

Lindekilde, Lasse. Sedgwick, Mark. (2012). *“Impact of Counter Terrorism on Communities: Denmark Background Report.”* Institute for Strategic Dialogue.

MacDonald, John. (2023). *Criminal justice reform guided by evidence: social control works—The Academy of Experimental Criminology 2022 Joan McCord Lecture.* Journal of Experimental Criminology.

Regeringskansliet. (2018). *“Uppdrag att utreda frågan om visitationszoner”* [PDF]. <https://www.regeringen.se/contentassets/379653d237724528ac2c9666adf69d70/uppdrag-att-utreda-fragan-om-visitationszoner.pdf> (Hämtad 2023-05-13)

Sherman, Lawrence W., Weisburd, David. (1995). *“Does Patrol Prevent Crime? The Minneapolis Hot Spots Experiment”* <https://www.ojp.gov/ncjrs/virtual-library/abstracts/does-patrol-prevent-crime-minneapolis-hot-spots-experiment> (Hämtad 2023-05-08)

SVT. (2022a). *“Polisens oro: ”Visitationszoner kommer bara att öka misstron”* <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/sa-kan-forslagen-i-tidoavtalet-paverka-brottsligheten> (Hämtad 2023-04-18)

SVT. (2022b). *“Hör vad folk i malmö tycker om visitationszonerna.”* <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/skane/article37053349.svt> (Hämtad 2023-05-23)

SVT. 2023. *“Dansk kriminolog om gängbrottsligheten: ”Sverige har blivit kära i fel saker”* <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/skane/danske-kriminologen-sverige-gor-fel-som-idoliserar-danmark> (Hämtad 2023-05-25)

TV4 (2023). *“Dansk kriminalpolitik räddar inte Sverige.”* 3 april [Dansk kriminalpolitik räddar inte Sverige \(tv4.se\)](https://www.tv4.se/program/dansk-kriminalpolitik-raddar-inte-sverige) (Hämtad den 2023-05-05)

Vetenskapsrådet. (2017). *“God forskningssed”*. https://www.vr.se/download/18.2412c5311624176023d25b05/1555332112063/God-forskningssed_VR_2017.pdf

Weisburd, David., Green, Lorraine. (1995). *“Policing Drug Hot Spots: The Jersey City Drug Market Analysis Experiment”*

<https://nij.ojp.gov/library/publications/policing-drug-hot-spots-jersey-city-drug-market-analysis-experiment> (Hämtad 2023-05-08)

Lagrum

Brottsbalken (1962:700) 36 kap 3 §

Polislagen (1984:387) 19 §

Polislagen (1984:387) 20 a §

Offentligt tryck

JO. Inspektionsprotokoll 4271-2022.

<https://www.jo.se/app/uploads/2023/03/Inspektionsprotokoll-4271-2022.pdf>

JO. Inspektionsprotokoll 590-2023.

<https://www.jo.se/app/uploads/2023/03/Inspektionsprotokoll-590-2023.pdf>

JO. Inspektionsprotokoll 7438-2022.

<https://www.jo.se/app/uploads/2023/03/Inspektionsprotokoll-7438-2022.pdf>

JO. Inspektionsprotokoll 9829-2022.

<https://www.jo.se/app/uploads/2023/03/Inspektionsprotokoll-9829-2022.pdf>

JO. Redogörelse 2020/21:JO1. “Justitieombudsmännens ämbetsberättelse”.

<https://www.jo.se/app/uploads/2023/02/2020-21.pdf>

Justitieutskottets betänkande 2017/18:JuU13

Motion, 2021/22:4031 Så får vi ordning på Sverige - Brottsbekämpning

Intervjuer

Aktör 1, polis. (2023). Intervju den 28 mars.

Aktör 2, polis. (2023). Intervju den 29 mars.

Aktör 3, polis. (2023). Intervju den 30 mars.

Aktör 4, polis. (2023). Intervju den 30 mars.

Aktör 5, polis. (2023). Intervju den 17 april.

Aktör 6, polis. (2023). Intervju den 18 april.

Aktör 7, polis. (2023). Intervju den 18 april.

Bilagor

Bilaga 1. Intervjuguiden

1. Hur gammal är du?
2. Vilken könstillhörighet har du?
3. Vilken akademisk bakgrund har du?
4. Har du tidigare haft ett jobb utanför polismyndigheten?
5. Hur länge har du jobbat inom polisen?
6. Kan du berätta någonting om din roll som polis så som dagens sysselsättning, din yrkesroll, befattning?
7. Har ni pratat om visitationszoner på jobbet? Isåfall på vilket sätt?
8. Berätta vad du vet om visitationszonerna i Danmark? Hur mycket använder ni Danmark som kriminalpolitisk inspiration/exempel inom poliskåren?
9. Beskriv vad du anser vara syftet med att införa visitationszoner?
10. Berätta om hur du ser på användningen av visitationszoner som ett verktyg för att öka säkerheten i samhället?
11. Tror du att visitationszoner kommer att vara en effektiv metod för att bekämpa brottslighet?
12. Beskriv vilken påverkan du tror att visitationszonerna kommer att ha på de individer som ofta vistas där?
13. Tror du att allmänheten har tillräcklig information om visitationszoner och deras syfte?
14. Beskriv vilka positiva effekter du tror att visitationszoner kommer att leda till?
15. Beskriv vilka negativa effekter du tror att visitationszoner kommer att leda till?
16. Berätta hur du tror att visitationszoner kommer användas i kombination med individens rätt till privatliv och personlig integritet?
17. Hur tror du att samarbetet kommer att fungera mellan polis och samhälle när det gäller visitationszoner?
18. Hur känner du att ditt arbete med att skapa förtroende och relationer i utsatta områden kommer påverkas av visitationszonerna?
19. Varför tror du att politikerna driver denna insats/fråga?
20. Hur tänker du kring att forskning influerar kriminalpolitiken och i längden ert arbete?

21. I Danmark har man både infört visitationszoner, men även en del sociala insatser.
Dessa sociala insatser pratas det inte lika mycket om, vad tänker du kring det?
22. Är det något mer du vill tillägga eller någon fråga du vill gå tillbaka till innan vi avslutar?

Bilaga 2. Missivbrev

Hej!

Vi är tre kriminologistudenter - Rita Ahmeti, Selma Shehata, Johanna Silfversparre - från Lunds Universitet som ska skriva vår kandidatuppsats om polisens syn på visitationszoner och dess implementering i Sverige.

Bakgrund om ämnet visitationszoner:

Visitationszoner och en eventuell implementering av detta har varit en kriminalpolitisk fråga som diskuterats mycket i Sverige på senare tid. I samband med en ny regering hösten 2022 har frågan blivit mer aktuell än någonsin. I tidöavtalet diskuteras bland annat att ett införande av visitationszoner skulle bidra till att stoppa eventuella skjutningar mm. Vid diskussioner kring om detta skulle vara en effektiv brottspreventiv insats så tas Danmark gärna upp som ett exempel på land där visitationszoner finns och anses ha en positiv effekt på brottsbekämpningen. Syftet med vår studie är att undersöka svenska polisens uppfattningar om implementering av visitationszoner. Alla poliser som jobbar i yttre tjänst är av relevans för vår studie men gärna de med relationsbyggande fokus. Därför skulle det vara uppskattat om ni hade möjlighet att delta på en intervju för att besvara några frågor kring ämnet.

Etik och tillvägagångssätt:

Av etiska skäl och för er bekvämlighet så kommer anonymisering ske i uppsatsen. Detaljer som kan komma att röja personers identitet kommer att ändras eller redakteras från materialet. Intervjuerna kommer att spelas in med ljud för att underlätta transkriberingen av materialet, dessa inspelningar kommer ingen annan än forskningsgruppen att ta del av. Allt material kommer att förvaras på ett säkert sätt för att förhindra att obehöriga tar del av materialet. Innan intervjun påbörjas kommer vi att informera kort om era rättigheter och våra skyldigheter, samt kommer en samtyckesblankett att skrivas under. Ni har när som helst rätt att dra tillbaka ert samtycke från studien.

Vi kommer att hålla semistrukturerade intervjuer där vi utgår ifrån ett antal förutbestämda frågor, men där det finns utrymme för uppföljningsfrågor och utrymme att prata fritt om vad ni anser viktigt. Intervjuerna kommer att hållas personligen och vi har möjlighet att hålla intervjun där det passar er bäst. Intervjun är beräknad att ta mellan 30-45 minuter.

Vikten av er insats!

Er medverkan i studien är mycket viktig för forskningen inom området då det har inte tidigare genomförts någon studie kring specifikt polisens syn på visitationszoner. Att få fram forskning kring poliser, som är de som kommer att genomföra det praktiska arbetet med visitationszoner, kommer att vara ett viktigt perspektiv att föra fram.

Ser fram emot att höra av er!

Med vänliga hälsningar, Rita Ahmeti, Selma Shehata och Johanna Silfversparre

Kontaktuppgifter:

Rita Ahmeti

- Tel: 072- 449 03 89
- Mail: ri0137ah-s@student.lu.se

Selma Shehata

- Tel: 0763- 08 74 91
- Mail: se8420sh-s@student.lu.se

Johanna Silfversparre

- Tel: 0760- 30 73 73
- Mail: johanna.silfversparre@gmail.com

Bilaga 3. Samtyckesblankett

Samtyckesblankett intervju kandidatuppsats om polisens syn på visitationszoner

Skriftlig information:

Vi kommer att hålla semistrukturerade intervjuer där vi utgår ifrån ett antal förutbestämda frågor, men där det finns utrymme för uppföljningsfrågor och utrymme att prata fritt om vad ni anser är viktigt. Intervjun är beräknad att ta mellan 30-45 minuter.

Intervjuerna kommer att spelas in med ljud för att underlätta transkriberingen av materialet, dessa inspelningar kommer ingen annan än forskningsgruppen att ta del av. Materialet kommer inte att analyseras i annat syfte än för att besvara studiens frågeställning. Allt material kommer att förvaras på ett säkert sätt på en lösenordsskyddad telefon/dator för att förhindra att obehöriga tar del av materialet. Kopior kan komma att göras av inspelningen och sparas på en USB-sticka, detta för att skapa en backup-kopia. USB-stickan kommer att förvaras säkert så att ingen obehörig kan få åtkomst till den. Allt insamlat material kommer att förstöras efter publiceringen av studien. Du som respondent har rätt till att begära ut en kopia av inspelningen av din intervju.

Anonymisering kommer att ske i uppsatsen, detaljer som kan komma att röja personers identitet kommer att ändras eller redakteras från materialet.

Ni har enligt Lag (2003:460) om etikprövning av forskning som avser människor 19 § när som helst rätt att dra tillbaka ert samtycke från studien med omedelbar verkan. De data som har hämtats in dessförinnan får dock användas i forskningen.

Samtycke till att delta i studien:

Jag har fått muntlig och/eller skriftlig information om studien och har haft möjlighet att ställa frågor. Jag får behålla den skriftliga informationen.

- Jag samtycker till att delta i studien.
- Jag samtycker till att intervjun spelas in och att inspelningen hanteras på ovan beskrivet sätt.

Plats och datum

Underskrift

--	--

Namnförtydligande

--

Två exemplar av samtyckesblanketten signeras, varav den ena får behållas av respondenten och den andra behålls av forskarna.